

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри економіки

_____
(підпис)   **Андрій
МУЗИЧЕНКО**

_____
(підпис)   **Вікторія
БАЙДАЛА**

" ____ " _____ 2025р.

" ____ " _____ 2025р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему
«Формування та використання прибутку підприємства»

Спеціальність **051 – "Економіка"**

Освітня програма **Економіка підприємства**

Орієнтація освітньої програми **Освітньо - професійна**

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

_____
(підпис)

Тетяна ГУЦУЛ

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи
к.е.н., доцент

_____
(підпис)

Людмила СТЕПАСЮК

Виконав

_____
(підпис)

Сергій СТРИГУН

Київ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри економіки
д.е.н., проф. _____ **Вікторія БАЙДАЛА**
" ____ " _____ 2024р.

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ**

Стригуну Сергію Анатолійовичу
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність **051 Економіка**

Освітня програма **Економіка підприємства**

Орієнтація освітньої програми **Освітньо-професійна**

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: **«Формування та використання прибутку підприємства»**

Затверджена наказом ректора НУБіП України від **16 жовтня 2024р. №1853 «С»**

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: матеріали статистичних збірників Державної служби статистики України, річна звітність ТОВ «РОЗА-Л» Обухівського району Київської області, праці вчених-економістів, наукові публікації, результати власних розрахунків і досліджень.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретико-методичні засади формування та використання прибутку підприємства.
2. Стан та ефективність виробництва продукції в ТОВ «РОЗА-Л» Обухівського району Київської області.
3. Обґрунтування напрямів формування та використання прибутку підприємства.

Перелік графічного матеріалу: 21 таблиця, 19 рисунків

Дата видачі завдання " ____ " _____ 2024 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи	_____	Людмила СТЕПАСЮК
Завдання прийняв до виконання	_____	Сергій СТРИГУН

РЕФЕРАТ

Магістерська робота написана українською мовою, складається із вступу, 3 розділів, висновків та пропозицій. Викладена на 82 сторінках машинописного тексту, ілюстрована 21 таблицями та 19 рисунками. Список використаної літератури складає 47 джерел.

Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад формування та використання прибутку підприємства, здійснення його загальної оцінки та розробка практичних рекомендацій щодо його підвищення.

У процесі реалізації поставленої мети були визначені наступні завдання:

- узагальнити теоретичні основи формування та використання прибутку підприємства;
- обґрунтувати фактори впливу та методика визначення прибутку;
- здійснити аналіз сучасного стану підприємства та охарактеризувати динаміку виробництва продукції;
- здійснити оцінку формування прибутку та проаналізувати вплив основних факторів на нього;

обґрунтувати резерви зростання прибутку підприємства на основі багатофакторної моделі рентабельності;

- розкрити впровадження іноземного довіду та можливостей цифрової економіки у процесі формування прибутку підприємства;
- розкрити роль інноваційних підходів до управління прибутком в умовах сучасних викликів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування та використання прибутку підприємства.

Об'єктом дослідження виступають процеси формування і використання прибутку в ТОВ «РОЗА-Л» Обухівського району Київської області.

Ключові слова: підприємство, прибуток, інновації, факторний аналіз, рентабельність.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Економічна суть прибутку та його роль у діяльності підприємства	8
1.2. Основні фактори впливу на прибуток підприємства.....	
1.3. Методичні основи визначення прибутку підприємства	
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В ТОВ «РОЗА-Л» ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	
2.2. Аналіз динаміки виробництва продукції.....	
2.3.Факторний аналіз прибутку та основні чинники його формування.....	
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	
3.1. Обґрунтування резервів зростання прибутку підприємства на основі багатофакторної моделі рентабельності	
3.2. Впровадження іноземного досвіду та можливостей цифрової економіки у процесі формування прибутку підприємства	
3.3. Імплементация інноваційних підходів до управління прибутком в умовах сучасних викликів.....	
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

В умовах сучасних викликів спонукальним мотивом і основною метою господарської діяльності підприємства є прибуток. Для створення продукту, його реалізації і отримання прибутку господарська діяльність приводить в рух усі фактори виробництва – капітал, працю, природні ресурси та підприємницькі здібності. Отже, процес управління прибутковістю – є одним із основних видів господарської діяльності підприємства, що забезпечує інтереси всіх його власників, персоналу та держави. Саме тому, досить актуальним, особливо в нинішніх умовах невизначеності, які характеризуються макроекономічною нестабільністю, є дослідження формування та розподілу прибутку підприємства та обґрунтування основних факторів, які мають безпосередній вплив на нього.

Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад формування та використання прибутку підприємства, здійснення його загальної оцінки та розробка практичних рекомендацій щодо його підвищення.

У процесі реалізації поставленої мети були визначені наступні *завдання*:

- узагальнити теоретичні основи формування та використання прибутку підприємства;
  - обґрунтувати фактори впливу та методик визначення прибутку підприємства;
  - здійснити аналіз сучасного стану підприємства та охарактеризувати динаміку виробництва продукції;
  - здійснити оцінку формування прибутку та проаналізувати вплив основних факторів на нього;
- обґрунтувати резерви зростання прибутку підприємства на основі багатofакторної моделі рентабельності;
- розкрити впровадження іноземного довіду та можливостей цифрової економіки у процесі формування прибутку підприємства;

- обґрунтувати напрями підвищення прибутковості діяльності підприємства;
- розкрити роль інноваційних підходів до управління прибутком в умовах сучасних викликів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування та використання прибутку підприємства.

Об'єктом дослідження виступають процеси формування і використання прибутку в ТОВ «РОЗА-Л» Обухівського району Київської області.

Методи дослідження: у магістерській роботі були використані наступні методи дослідження: порівняння, індексний, балансовий, графічний, економіко-математичний та методи систематизації і узагальнення (для розробки рекомендацій та пропозицій щодо формування прибутку підприємства), економічно-статистичний (для розрахунку фактичних та планових показників), графічний (для представлення інформації щодо динаміки показників для найкращого сприйняття), факторний аналіз (для обґрунтування резервів зростання прибутку).

Інформаційною базою слугували матеріали статистичних збірників Державної служби статистики України, річна звітність ТОВ «РОЗА-Л» Обухівського району Київської області, праці вчених-економістів, наукові публікації, результати власних розрахунків і досліджень.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна суть прибутку та його роль у діяльності підприємства

Найважливішою економічною категорією, яка відображає позитивний фінансовий результат виробничої діяльності підприємства, характеризує обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, є прибуток. Нині, в умовах сьогодення власників бізнесу цікавить не тільки отримання прибутку, а й досягнення його максимального рівня. Величина прибутку підприємства впливає на формування його фінансових ресурсів, збільшення ринкової вартості господарства та підвищення ефективності його виробничої діяльності, економічний розвиток держави за рахунок поповнення державного бюджету сплатою податків, зборів та обов'язкових платежів. Отже, ключова роль прибутку в розвитку підприємства та держави в цілому визначають необхідність здійснення дослідження щодо питань ефективного формування прибутку підприємства.

Поняття прибутку в економічній термінології стало універсальним і найчастіше вживаним елементом наприкінці XVIII століття. Тому, починаючи з цього періоду прибуток почав привертати більшу увагу як теоретиків, так і практиків. Особливий інтерес вчених викликало вивчення природи і ролі прибутку в умовах трансформаційних процесів, тобто, яка була його роль при різкій зміні моделей економічного життя [31, 44].

Тому, спираючись на наукову літературу даного періоду можна згрупувати основні ролі прибутку в умовах трансформацій [41]:

- *економічний стимул*: прибуток виступає ключовим мотивуючим засобом для бізнесу, який спонукає їх до ефективної діяльності, пошуку нових

ринків та модернізації виробничих процесів. Він показує, які саме напрями діяльності є перспективними, а які потребують докорінних змін;

- *джерело інвестицій та розвитку*: у період трансформаційних процесів прибуток виступає основою для здійснення фінансування інновацій, технічного переоснащення, розвитку нових видів продуктів і наданих послуг. Саме прибуток, в цей період дає змогу підприємствам зменшувати їхню залежність від зовнішніх запозичень;

- *показник ефективності управління*: прибутковість свідчить про конкурентоспроможність підприємства в умовах змін: хто із підприємців швидше адаптується до нових правил ринку, той і зможе отримати переваги;

- *соціальна функція*: за рахунок отриманого прибутку формуються спеціальні фонди для соціальних потреб колективу: заробітна плата, премії, соціальні програми. Підприємство, яке має прибуток виступає надійним роботодавцем на ринку, що є дуже важливим в умовах нестабільності;

- *бюджетне значення*: прибуток за рахунок податків і зборів формує дохідну частину бюджету держави. Це дає державі кошти для фінансування реформ, соціальних програм та відновлення інфраструктурних об'єктів;

- *функція адаптації та стабілізації*: прибуток забезпечує так звану «подушку безпеки» у кризових ситуаціях, дає можливість переживати перехідні періоди, здійснювати інвестиції у диверсифікацію бізнесу.

Отже, у трансформаційній економіці прибуток виступає не лише метою діяльності підприємства, а й основним інструментом розвитку, соціальної стабільності персоналу підприємства, інновацій, інвестицій та інтеграції у світову економіку.

Прибуток виступає грошовим вираженням основної частини грошових нагромаджень, які створюються підприємствами будь-якої форми власності. Прибуток в повній мірі характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності господарства. Він є показником, який в найбільшій мірі відображає

ефективність виробництва, якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості [41].

Проте, у науковій літературі дане визначення прибутку є далеко не єдиним. В різних економічних джерелах даний термін має досить різні визначення та трактування.

Відповідно до Господарського кодексу України, прибуток – це «показник фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб`єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань» [6].

В Податковому Кодексі України зазначено, що «прибуток із джерелом походження із України та за її межами визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду (визначених згідно зі статтями 135-137ПК), на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду (визначених згідно зі статтями 138–143ПК), з урахуванням правил, встановлених статтею 152ПК» [25].

Зважаючи на те, що прибуток вважається однією з неоднозначних економічних категорій, складність його визначення полягає в різноманітності інтересів, які він відображає. Тому, аналізуючи існуючі підходи до визначення поняття прибутку в економічній літературі, виявлено, що не існує єдиної точки зору щодо визначення зазначеної економічної категорії.

Так, Шваб Л. І трактує прибуток як «узагальнюючий фінансовий показник діяльності підприємства, який визначається як частина виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на його виробничу й комерційну діяльність» [44].

Дуже схожу думку поділяють Степасюк Л.М. та Суліма Н.М., які також вважають, що прибуток – це та «частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства». Автори вважають, що прибуток виражає мету підприємницької діяльності і є ключовим показником її ефективності [31].

На думку Майбороди О.Є. «прибуток підприємства – це фінансовий результат підприємства, абсолютний показник, який здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність та характеризує ступінь успіху проведення цієї діяльності» [14].

Автор зазначає, що формування, розподіл та використання прибутку як одного із найважливіших показників фінансових результатів підприємства, залежить від значної кількості факторів, таких як: обсягу виробництва та реалізації продукції, її собівартості, дивідендної політики, рівня продуктивності праці, якості продукції та наданих послуг, цінової політики підприємства. Нині, розвиток підприємництва в нашій країні вимагає від суб'єктів господарювання якомога раціональніше використовувати свої фінансові ресурси, щоб досягти максимального економічного результату та реалізувати основну мету підприємства, тому, на даний час особливої уваги потребують такі ключові фінансові категорії, як «фінансовий результат» та «прибуток підприємства» [14].

Зазначимо, що прибуток є основним джерелом розвитку будь-якого підприємства, будь-якої форми власності. Саме за рахунок величини отриманого прибутку підприємство має можливість вдосконалювати та покращувати свою матеріально-технічну базу, проводити успішну фінансову та інвестиційну діяльність, розробляти та впроваджувати у виробництво нові види продукції тощо. Зростання прибутку підприємства збільшує податкові відрахування до бюджетів усіх рівнів, тобто він впливає на соціально-економічне становище не лише окремого взятого підприємства, а й держави в цілому.

Ярчук А. до основних функцій, які виконує прибуток відносить[47]:

– розподільчу функцію, яка полягає в тому, що держава акумулює в бюджет частину отриманих коштів з чистого доходу суспільства у вигляді обов'язкових податкових платежів. А після відшкодування зобов'язань зі сплати податку підприємство самостійно задовольняє особисті потреби та

вільно розпоряджається тим обсягом прибутку, який залишився в його розпорядженні;

– стимулюючу функцію – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на нього наділений мотивувальною дією, яка направлена на раціональне використання ресурсного потенціалу, зменшення витрат, освоєння нових сучасних технологій виробництва, впровадження інноваційних та новаторських розробок з метою максимізації грошових надходжень;

– оцінюючу функцію – на основі одержаного прибутку роблять висновок про ефективність роботи підприємства, його економічне та фінансове становище, нішу, яку воно займає на ринку [47].

На думку Стащук О. [30] вагомим аспектом у економічній діяльності підприємств в умовах воєнного стану є безпекова складова. Враховуючи вище зазначене, варто виокремити захисну функцію прибутку, що передбачає можливість захисту підприємства від ймовірного банкрутства.

На формування прибутку як ключового фінансового показника діяльності підприємства, що відображається в його офіційній звітності, впливають наступні чинники:

- встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності підприємства;
- обрахунок собівартості продукції (робіт, послуг), загальногосподарських витрат;
- визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій та інших видів діяльності.

Отже, прибуток є важливим показником, що характеризує фінансовий результат діяльності підприємства.

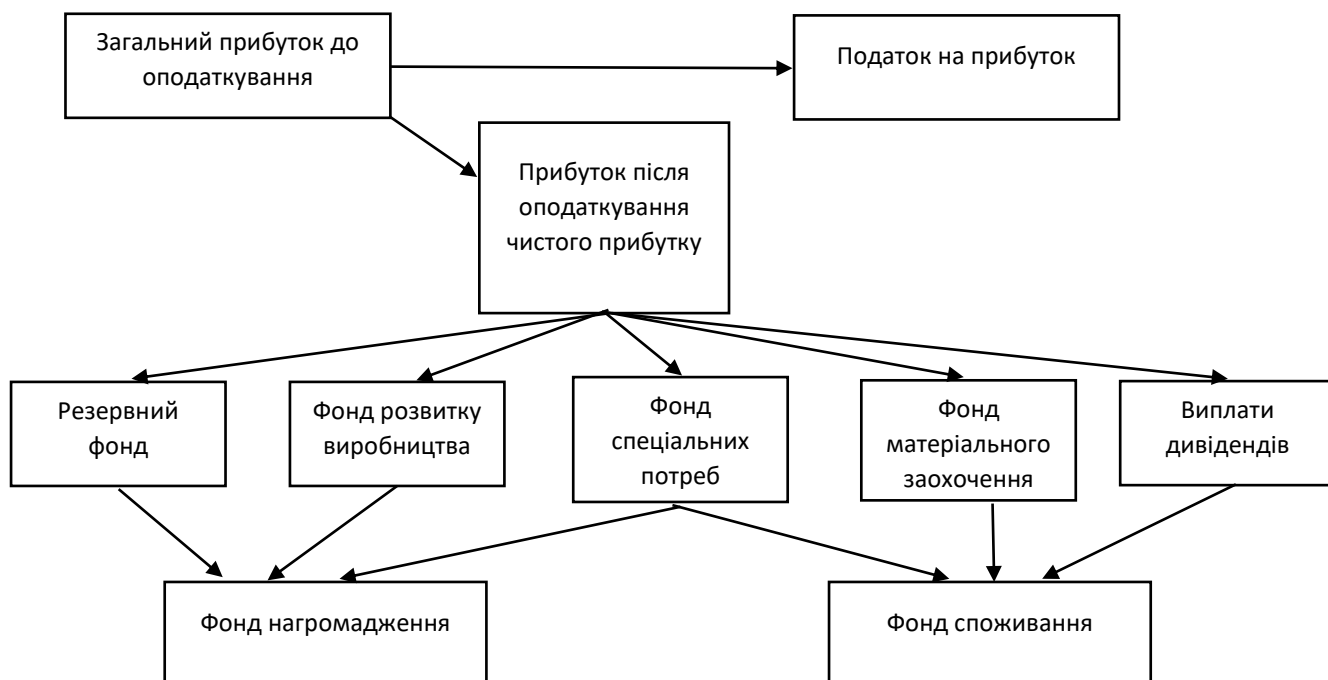

Рис. 1.1. Структурно-логічна схема розподілу і використання чистого прибутку підприємства

Отриманий прибуток є об'єктом розподілу і може використовуватися для задоволення різноманітних потреб.

Після реалізації продукції чистий дохід приймає форму прибутку. З отриманого прибутку підприємство сплачує до бюджету податок на прибуток та поновлює власний капітал, створює резервний фонд, виплачує дохід учасникам та здійснює інші заходи, які передбачені законодавством і установчими документами (рис.1.1)

Власники підприємства або уповноважені ними органи згідно з установчими документами самостійно визначають напрями розподілу нерозподіленого прибутку. Підприємство, при прийнятті рішення про розподіл чистого прибутку обов'язково повинно знайти оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення працівників (акціонерів, пайовиків) та на інші цілі. Фонд коштів

на розвиток і вдосконалення виробництва (фонд нагромадження) витрачається на задоволення потреб, що пов'язані зі збільшенням обсягів виробництва, технічним переозброєнням, вдосконаленням технології виробництва та інших потреб, які забезпечують зростання і вдосконалення матеріально-технічної бази підприємства [10].

В умовах ринку механізм розподілу прибутку суб'єктів господарювання повинен бути побудований так, щоб мати можливість забезпечити оптимальне співвідношення між тою частиною прибутку, яка акумулюється в доходах бюджету для забезпечення виконання функції держави, і тою частиною, яка залишається у розпорядженні підприємства з метою стимулювання його розвитку та підвищення ефективності.

Виділяють такі основні принципи розподілу прибутку суб'єктів господарювання – юридичних осіб в умовах ринку: [19]

- розподіл прибутку між державою і підприємством повинен здійснюватися із урахуванням інтересів держави у формуванні бюджетів на належному рівні та зацікавленості підприємств у стимулюванні їхньої діяльності;

- вилучення державою відповідної частини прибутку у вигляді податків до бюджету має відбуватися за постійними низькими ставками, визначеними державою в законодавчому порядку, розмір яких не підлягає довільним змінам;

- прибуток, що є у розпорядженні суб'єкта господарювання, має спрямовуватися насамперед на накопичення, що дасть можливість забезпечити подальший розвиток підприємства, а з іншого боку, на споживання (задоволення матеріальних і соціальних потреб працівників).

Отже, прибуток характеризує виробничо-фінансову діяльність підприємства в цілому і є найважливішим показником його господарської діяльності. В прибутку, який одержує підприємство, відображається виконання таких важливих якісних показників як:

- зниження повної собівартості продукції;

- підвищення якості та конкурентоспроможності продукції;
- підвищення продуктивності праці;
- ефективне використання виробничих засобів;
- розширення основних і оборотних засобів;
- інноваційне оновлення та заміни.

Також, прибуток є стимулюючим фактором для досягнення ще більш високих показників діяльності підприємства. Як уже було зазначено, за рахунок сплати податку на прибуток в значній мірі формується дохідна частина Державного бюджету України. Усі перелічені вище показники характеризують практично всі сторони господарської діяльності підприємства [45].

1.2. Основні фактори впливу на прибуток підприємства

Одним із важливих чинників, які мають безпосередній вплив на прибуток підприємства є його економічна активність, тобто мається на увазі, що збільшення виробництва, споживання та інвестицій сприяє збільшенню прибутку. Також, значний вплив мають самі ринкові умови, такі як рівень конкуренції, попиту та пропозиції.

У секторах із значною конкуренцією може бути менший рівень прибутку, тоді як в тих секторах, де існує монополія, прибуток може бути значно вищим. На розмір прибутку також впливають податкові ставки. Низькі податкові ставки стимулюють більшу прибутковість, в той час як високі податки зменшують прибуток.

Монетарна і фіскальна політика також мають безпосередній вплив на розмір і стабільність прибутку. Так, наприклад, зниження процентних ставок центрального банку зазвичай стимулює інвестиції та витрати, що призводить до зростання прибутку.

Суттєвий вплив на розмір прибутку мають зміни в технологіях виробництва за рахунок підвищення продуктивності праці та зниження витрат на виробництво продукції.

Особливо актуальним для України є це стабільність політичного середовища і державна політика, які також впливають на стабільність і розмір прибутку. Непередбачуваність урядових рішень або часті зміни в регуляторній політиці можуть створювати невизначеність для бізнесу та прибутковості. Тобто, всі ці чинники можуть взаємодіяти між собою, в одних випадках підсилюючи один одного, в інших протистояючи один одному. Тому, важливо аналізувати зазначені фактори у кожній конкретній ситуації зокрема, а також їхні взаємозв'язки для того, щоб зрозуміти їхній вплив на рвеличину та стабільність прибутку [26].

Тульчинська С. О. [38] вважає, що всі чинники, які мають вплив на формування прибутку, можна поділити на екстенсивні та інтенсивні.

Екстенсивні фактори мають вплив на процес одержання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів та предметів праці, фінансових ресурсів, тривалості роботи виробничого обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо.

Інтенсивні фактори мають вплив на процес отримання прибутку через якісні зміни: підвищення продуктивності виробничого обладнання та його якості, використання прогресивних видів матеріалів та вдосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності оборотних коштів, підвищення кваліфікації та продуктивності праці персоналу підприємства, зниження трудомісткості та матеріаломісткості продукції, удосконалення організації праці та ефективніше використання фінансових ресурсів та інше.

До основних факторів, що мають вплив на прибуток відносять:

1. Конкурентоспроможність продукції, що випускається. В зв'язку з тим, що підприємство в першу чергу має бути націлене на створення відповідних умов для виробництва товарів, які є якісними та конкурентоспроможними на ринку, через те, що тільки ті клієнти, потреби яких повністю задовольняються, дають суб'єкту господарювання можливість функціонувати на ринку і одержувати дохід.

2. Висока мобільність на ринку, здатність господарства здійснювати економічні маневри, що робить об'єктивно необхідними облік ринкової кон'юнктури, гнучке маневрування усіма наявними виробничими ресурсами для досягнення позитивного ефекту.

3. Гнучкість виробництва, здатність досить швидко змінювати асортимент продукції відповідно до вимог споживачів та здатність пристосовуватись до ритмічності ринкового середовища.

4. Здатність втілювати ті заходи, які покращують якість продукції, що виробляється, здатність підприємства дати споживачеві продукцію більш високої якості або ж товар з новими властивостями, за такі саме витрати [38].

Виходячи з попередньої інформації, вважаємо, що для отримання максимально можливого прибутку підприємству необхідно:

- постійно оновлювати та модернізувати основні засоби з метою підвищення продуктивності виробництва;
- підвищувати рівень кваліфікації персоналу підприємства;
- покращувати коефіцієнти оборотності оборотних засобів підприємства;
- вдосконалювати процес підготовки матеріалів для виробництва продукції;
- мати достатньо високий рівень концентрації, спеціалізації та комбінування виробництва;
- постійно запроваджувати нові, сучасні прогресивні технології;
- постійно вдосконалювати організацію виробництва та праці з метою зменшення втрат робочого часу;
- здійснювати автоматизацію виробничих процесів, що дає можливість зменшити кількість обслуговуючого та керуючого персоналу, що дасть можливість зменшивши витрати на персонал підприємства;
- оптимізувати структуру продажів продукції, з метою постійного збільшення її частки з високою доданою вартістю у загальній структурі реалізованої продукції.

Особливо важливою проблемою є підвищення ефективності діяльності підприємства щодо організації збуту продукції. В першу чергу, потрібно більше уваги приділяти підвищенню швидкості руху оборотних коштів, скорочення всіх видів запасів, намагатися досить швидко просувати готові вироби від виробника до споживача.

На думку Ткаченко О.Ю., Фальченко О.О. [35] на прибуток підприємства впливають різноманітні фактори, які можна розподілити на дві великі групи: зовнішні та внутрішні (Рис.1.2).

До зовнішніх факторів належать природні та соціально-економічні умови, державне регулювання тарифів, ціни на виробничі ресурси, транспортні умови, рівень розвитку зовнішніх зв'язків, податкові ставки та пільги, штрафні санкції, тощо.

На ці фактори підприємство не має жодного впливу, проте вони в своїй сукупності суттєво впливають на його прибуток.

Внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі, або основні і неосновні. Виробничі (основні) фактори характеризують наявність та використання засобів і предметів праці, людських та фінансових ресурсів.

До невиробничих факторів (неосновних) належать постачальницько-збутова та природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту тощо.

Ключовими факторами, які впливають на прибуток підприємства є ціна реалізації продукції, постійні і змінні витрати, вплив держави, конкурентів. Підприємство самостійно встановлює ціну на продукцію, яку воно виробляє. При встановленні ціни, воно повинно враховувати рівень попиту на продукцію, ціни конкурентів на аналогічну продукцію, вплив політичної ситуації і ін. Підприємство повинно встановити таку ціну, яка буде прийнятною для споживачів, і в той же час достатньою для покриття всіх виробничих витрат, і отримання прибутку в сумі, що є необхідною для розвитку і вдосконалення виробничої діяльності підприємства [35].

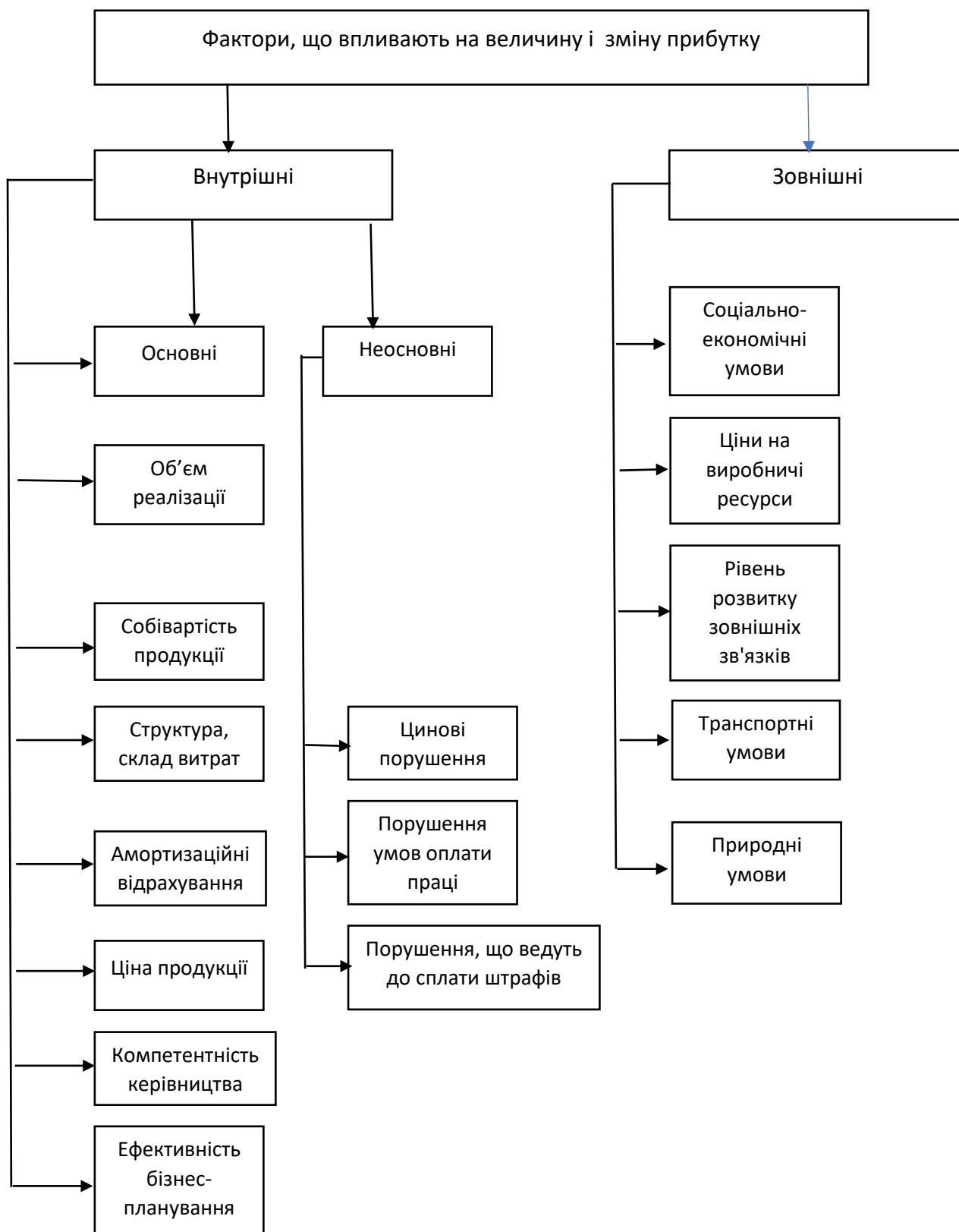

Рис. 1.2. Фактори впливу на прибуток підприємства [35].

Важливу роль у збільшенні прибутку відіграє також і маркетинг. Світова практика свідчить, що без належного маркетингу багато видів нових товарів є нецікавими для споживачів на ринку. Тому, в умовах сучасних викликів варто приділяти належну увагу маркетингу.

Для того, щоб збільшити обсяг отриманого прибутку, підприємствам необхідно встановити чітку цінову стратегію. Ціни повинні відображати суспільно необхідні витрати на виробництво і реалізацію продукції, їх споживчі властивості, якість і платоспроможний попит. Від правильності розрахунку ціни залежить розмір прибутку, ліквідність і платоспроможність підприємства, його фінансовий стан.

Отже, можна зробити висновок, що для підвищення прибутковості підприємства необхідно провести детальний аналіз внутрішніх можливостей підприємства, тобто розглянути всі резерви для зниження та оптимізації собівартості продукції, а також зосередитися на взаємодії з ринком, тобто детально проаналізувати ситуацію на ньому, знайти «свого» споживача і дотримуватись правильної цінової політики [7].

За сучасного стану економіки вагома увага приділяється методам управління витратами на підприємстві, до яких належить управлінський облік. Використовуючи методи управління витратами виробники продукції мають можливість своєчасно попередити відхилення від нормативних значень запланованих витрат, чітко контролювати величину витрат та слідкувати за їх раціональною структурою.

На рівень прибутку значний вплив має структура продукції, яку виробляє підприємство. Величина прибутку в значній мірі залежить від частки рентабельної продукції. Чим вона більша, тим більший прибуток отримають виробники.

Для збільшення прибутку важливим є розробка та впровадження у виробництво нових видів продукції та поліпшення її асортименту. Забезпечення належної якості підвищує її конкурентоспроможність та позитивно впливає на кінцевий результат діяльності кожного підприємства – прибуток.

Не менш значним фактором, який впливає на збільшення прибутку є своєчасне оновлення основних засобів. Технічне переозброєння виробництва, впровадження у виробництво сучасної нової техніки оптимізує рівень економічних показників діяльності підприємства.

Збільшення прибутку також відбувається і при застосуванні прогресивних напрямів підвищення продуктивності праці та економії людських ресурсів.

Прибуток підприємства виступає ключовим джерелом, що забезпечує його ефективний фінансовий розвиток, дає можливість покращити та оновити його матеріально-технічну базу, впливає на сприятливий інвестиційний клімат. Отже, діяльність підприємства повинна бути чітко спрямована на забезпечення належного рівня прибутку та його стабільності [39].

1.3. Методика визначення прибутку підприємства

Більшість авторів, притримується думки, що прибуток являє собою позитивний результат від господарської діяльності підприємства. Також існують думки про те, що дана економічна категорія – є частиною доходу, яка залишається в підприємстві після відшкодування всіх витрат, і яка в подальшому використовується для виплати дивідендів власникам підприємства. Враховуючи думки різних авторів, притримуємося думки, що прибуток в першу чергу, повинен використовуватися для розвитку підприємства, бути власним джерелом інвестицій і лише після цього розглядатися як дохід власників.

Прибуток є кінцевим фінансовим результатом діяльності будь-якого підприємства, який визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції та витратами, тобто повною собівартістю. Тобто, прибуток є частиною чистого доходу (або чистої виручки), що залишається на підприємстві після відшкодування всіх витрат, що пов'язані із виробництвом та реалізацією продукції [31] :

$$\Pi = Д - В;$$

де Π - прибуток;

$Д$ - дохід (виручка);

$В$ – витрати виробництва (повна собівартість).

Чистий дохід (чиста виручка) від реалізації продукції є різницею між доходом від реалізації продукції та податками з продажу (податком на додану вартість, акцизним збором для підакцизних товарів), наданими знижками, поверненими проданими товарами та іншими вирахуваннями з доходу.

Податок на додану вартість (ПДВ) є непрямим податком на додану вартість, який створюється на всіх стадіях виробництва та обігу, включається у вигляді надбавки до ціни товару і повністю сплачується кінцевим споживачем [26].

Основою для розрахунку ПДВ є додана вартість – це знову створена вартість підприємством за рахунок його власних факторів виробництва (землі, капіталу, робочої сили, підприємництва).

Додана вартість є різницею між ціною продукції яку виробило підприємство, і вартістю сировини та матеріалів, куплених у інших підприємств-виробників. Тому можна вважати, що додана вартість складається з прибутку, амортизації, витрат на оплату праці та пов'язаних з нею відрахувань. На цій основі прибуток варто розглядати як частину доданої вартості, яку безпосередньо одержує підприємство після реалізації продукції як винагороду за вкладений капітал і понесені ризики підприємницької діяльності.

Формування прибутку, як основного фінансового показника діяльності підприємства відбувається у встановленому порядку: спочатку визначають фінансові результати (прибуток) від основної діяльності, розраховують прибуток від іншої операційної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності [34,36].

- Залежно від формування та розподілу виокремлюють такі види прибутку:
- валовий прибуток;
  - прибуток від операційної діяльності;
  - прибуток від звичайної діяльності до оподаткування;
  - прибуток від фінансової діяльності;
  - чистий прибуток;
  - маржинальний прибуток [31,44].

Валовий прибуток від реалізації продукції. Отримання прибутку від реалізації продукції залежить від ведення основної діяльності виробників продукції. Прибуток є частиною виручки від реалізації продукції. Проте, на відміну від виручки, надходження якої на рахунок господарства фіксується регулярно, обсяг отриманого прибутку визначають лише за певний період (квартал, рік) на підставі даних бухгалтерського обліку. Прибуток від реалізації продукції безперечно залежить від таких основних показників: обсягу реалізованої продукції, ціни реалізації та її повної собівартості.

На формування прибутку значний вплив має собівартість продукції, яка є одним із основних показників економічної ефективності діяльності підприємства. Залежно від сфери діяльності, виду економічної діяльності підприємства є певні особливості у формуванні собівартості продукції. Проте, склад виробничих витрат, які відносять на собівартість продукції, регламентується відповідним законодавством.

Обрахунок собівартості є базою визначення фінансового результату виробничої діяльності підприємства. Зменшення витрат на виробництво продукції, тобто зниження її собівартості, є одним із важливих резервів збільшення прибутку від реалізації продукції. Зниження собівартості можна

досягти за рахунок значної кількості факторів, які впливають на зменшення зазначених витрат. Для цього потрібно знати: склад та структуру витрат, особливості їх формування із урахуванням сфери та галузі діяльності підприємства.

Зазначимо, що нині підприємства всіх форм власності та господарювання мають більшу самостійність у прийнятті власних рішень щодо формування собівартості продукції. Поряд з цим, вони не можуть порушувати чинні законодавчі і нормативні документи, що регламентують ці процеси. Витрати, які пов'язані з операційною діяльністю, і які не включаються до виробничої собівартості продукції, але враховуються для обрахунку прибутку [2,37].

Валовий прибуток. Валовий прибуток це різниця між виручкою та собівартістю реалізованої продукції. Він свідчить про ефективність продажів. Валовий прибуток, на відміну від чистого прибутку, не включає витрати на сплату податків та інших встановлених виплат. Чим вищий валовий прибуток, тим ефективніше працює підприємство. Тому такий прибуток потрібно розраховувати регулярно. Схема розрахунку валового прибутку наступна:

$$\text{Валовий прибуток} = \text{Виручка} - \text{Повна собівартість}$$

Прибуток від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. Схема розрахунку прибутку від операційної діяльності наведена на рис. 1.4.

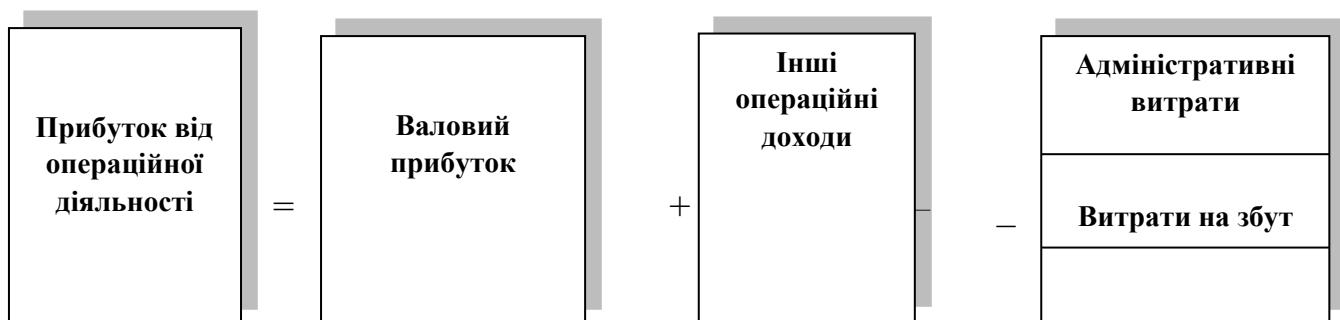

Рис.1.4. Схема розрахунку прибутку від операційної діяльності

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків) за мінусом фінансових та інших витрат (збитків). Схема розрахунку прибутку від звичайної діяльності до оподаткування наведена на **рис. 1.5.**

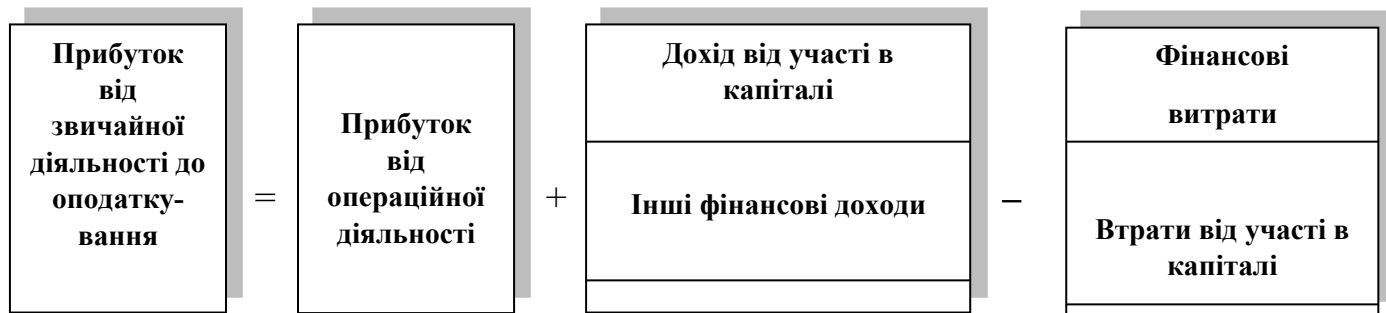

Рис. 1.5. Схема розрахунку прибутку від звичайної діяльності до оподаткування

Прибуток від фінансової діяльності – різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та прибутком від операційної діяльності.

Чистий прибуток – це прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податку на нього [32].

Маржинальний прибуток визначається як обсяг виручки від продажу продукції мінус змінні витрати. Тобто, він включає власне прибуток та постійні витрати. Отже, зазначений прибуток за величиною буде аналогічним з валовим прибутком, в тому випадку коли калькулювання собівартості здійснюватиметься лише за змінними витратами.

Прибуток підприємства формується за рахунок таких джерел:

- а) реалізація продукції;
- б) продаж іншого майна;
- в) позареалізаційні операції.

Важливе місце у діяльності підприємства займає розподіл та використання одержуваного прибутку як одного із основних джерел фінансування інвестицій і задоволення економічних інтересів власників.

Із одержаної загальної суми прибутку підприємство сплачує податок згідно законодавства про оподаткування прибутку підприємств. Прибуток, який залишився після сплати податку на нього (чистий прибуток), надходить в повне розпорядження підприємства і використовується згідно з його статутом та рішеннями власників називається чистим прибутком.

У відповідності до основних напрямів використання чистий прибуток спрямовується та розподіляється у таких двох напрямках [44]:

1) прибуток, що направляється за межі підприємства у вигляді виплат власникам корпоративних прав, персоналу підприємства за результатами роботи (як заохочувальний захід), на соціальну підтримку (розподілений прибуток);

2) прибуток, що залишається на підприємстві і є фінансовим джерелом його розвитку (нерозподілений прибуток).

Останній спрямовується на створення резервного та інвестиційного фондів. Резервний фонд – є не просто механізмом для збереження грошей. Він є стратегічним інструментом, який дозволяє побудувати впевненість у завтрашньому дні. В умовах сучасних викликів: військових дій, пандемії, економічної нестабільності запасний капітал може стати порятунком в таких ситуаціях. Він не лише забезпечує фінансову свободу підприємству, але й дозволяє зосередитися йому на досягненні поставлених цілей без постійного страху за завтрашній день [27].

До показників оцінки прибутковості господарської діяльності підприємства належать найбільш узагальнені показники оцінки прибутковості (рентабельності) його господарської діяльності. У загальному вираженні показники рентабельності підприємства розраховуються як відношення прибутку до тих або інших засобів (майна) підприємства, які беруть безпосередню участь в одержанні прибутку. Тому, для порівняльної

оцінки найбільш важливими є показники рентабельності, обраховані як відношення чистого прибутку до всього майна або до величини власних засобів підприємства. Розглянемо деякі з них та інші показники кількісної та якісної оцінки прибутковості діяльності господарства. За допомогою показників прибутковості (рентабельності) здійснюють оцінку ефективності використання підприємством власних активів.

Рентабельність оборотного капіталу свідчить про здатність підприємства одержувати прибуток від здійснення основної діяльності.

Даний показник об'єднується з показником оборотності оборотних активів, рівним відношенню виторгу до середньої величини оборотних коштів за певний період часу і показником прибутковості продажів, що у даному випадку заснований на відношенні величини операційного прибутку (прибутку до виплати відсотків і податку на прибуток, що не включає прибуток від не основної діяльності) [44].

Рентабельність активів розраховують шляхом зіставлення чистого прибутку із загальною сумою активів підприємства. Цей показник є одним із найбільш важливих для здійснення характеристики рентабельності (прибутковості) підприємства.

Рентабельність власного капіталу підприємства характеризує ефективність використання лише його власних джерел. Даний показник має загальноприйняту абревіатуру ROE, що в перекладі з англійського «Return on Equity». Даний показник розраховують як відношення чистого прибутку підприємства до величини його власного капіталу.

Рентабельність використовуваного капіталу (рентабельність чистих активів) розраховується шляхом зіставлення чистого прибутку підприємства, який скоригований на величину процентних платежів по довгострокових заборгованостях, із середньою величиною капіталу господарства за рік до середньої величини його загального капіталу [36].

Зазначені показники дозволяють оцінити основні показники прибутковості підприємства та охарактеризувати ефективність його господарської діяльності.

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В ТОВ «РОЗА-Л» ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «РОЗА-Л» розташоване в Обухівському районі Київської області.

Обухівський район у Київській області розташований у центральній частині області на правому березі річки Дніпра. Землі району з півночі починаються на 30-му км від м. Києва обабіч автотраси Київ–Донецьк і простягаються на південь до 60-го км. Районним центром є Обухів.

Район межує з такими районами: Кагарлицьким, Білоцерківським, Києво-Святошинським, Бориспільським та Фастівським районами. Обухівський район характеризується розвинутою транспортною інфраструктурою. Загальна довжина шляхів складає 924,1 км, які зв'язують усі населені пункти району.

Клімат Київської області помірно-континентальний, м'який, з достатньою вологістю. Зима тривала, порівняно тепла; літо – достатньо тепле та вологе. Пересічна температура січня на півночі – 6,5°, в центральній частині – 5,8°, на півдні – 6,1°, температура липня коливається від +19,2 до +20,1°.

Тривалість безморозного періоду становить 160–165 днів. Період з температурою понад +10° становить від 155 днів на Поліссі до 160-165 днів на Півдні та Сході області. Серед несприятливих кліматичних явищ – інтенсивні

зливові дощі з грозами, град, бездошові періоди, суховії (до 5-10 днів), пилові бурі влітку, льодова кірка, ожеледь тощо.

Склад ґрунтів Обухівського району Київської області переважно слабогумусовані чорноземи та опідзолені ґрунти, зокрема темно-сірі і світло-сірі лісові ґрунти. На півночі району, ближче до Поліського регіону, зустрічаються дерново-підзолисті ґрунти, а в долинах річок - дерново-глеєві та болотні ґрунти. Більш родючими глибокими малогумусними чорноземами характеризується південна частина району [13].

Проаналізуємо склад і структуру сільськогосподарських угідь ТОВ «РОЗА-Л» Обухівського району Київської області, яке є об'єктом нашого дослідження.

Таблиця 2.1

Склад і структура сільськогосподарських угідь господарства

	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024р. в % до 2022 р.
	га	% до площі с.-г. угідь	га	% до площі с.-г. угідь	га	% до площі с.-г. угідь	
Площа с.-г. угідь	6074	100	6209	100	6256	100	103,0
у т.ч. рілля	6074	100,0	6209	100,0	6256	100,0	103,0

Дане підприємство в своєму розпорядженні в 2024р. мало 6256 га сільськогосподарських угідь. Аналіз свідчить, що на протязі 2022-2024рр. вказана площа практично не зазнавала змін, тобто за трирічний період збільшилася лише на 3%, або на 182 га (табл.2.1). Зазначимо, що вся площа, яка знаходиться в господарстві є під ріллею, тобто повністю засівається сільськогосподарськими культурами.

Аналізоване підприємство займається виробництвом продукції рослинництва. Тому, зважаючи на це, в роботі здійснено розрахунок валової продукції у постійних цінах 2021р, які є дійсними на сьогоднішній день (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Розрахунок валової продукції (у постійних цінах 2021 року)

Вид продукції	Постійні ціни 2021р., грн	Виробництво, ц			Вартість, тис. грн		
		2022 р.	2023 р.	2024 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Пшениця озима	637,73	57044	7216		36379	4602	0
Кукурудза на зерно	613,91	39307	124276	238314	24131	76294	146303
Соняшник	1667,07	25461	64107	162762	42445	106871	271336
Соя	1552,47			4000	0	0	6210
Буряки цукрові	116,40	306166	635975		35638	74028	0
Усього	х	х	х	х	138593	261794	423849

Аналізом встановлено, що в 2024 році було найбільше отримано валової продукції, в порівнянні з попередніми роками. Так, валова продукція підприємства в 2024 році склала 423849 тис. грн, що більше в порівнянні із 2022 роком 285256 тис. грн, або більше в три рази. В основному, причиною цього стало значне збільшення виробництва кукурудзи та соняшнику.

Питання ефективного використання земельних ресурсів підприємства є актуальним на сьогодні, так як воно стосується перш за все, екологічного захисту зовнішнього середовища та екологічно-безпечного використання земельних ресурсів, охорони ґрунтів та підвищення їх родючості.

Земельне питання є досить актуальним і пріоритетним у формуванні сталого розвитку сільськогосподарської галузі національного господарства України. Тому, проблема ресурсного потенціалу, в даному випадку – земельних угідь, повинна ґрунтуватися на концепції ресурсозбереження, екологізації земель та природоохоронних заходів державних програм.

Економічну ефективність використання земельних угідь вимірюють за допомогою вартісних та натуральних показників. Серед натуральних показників виділяють: урожайність культур; виробництво окремих видів продукції тваринництва на 100 га відповідних земельних угідь (продукцію скотарства та вівчарства визначають на 100 га сільськогосподарських угідь, свинарства – на 10 га ріллі, птахівництва – на 100 га посіву зернових культур).

До вартісних показників відносять: виробництво валової продукції у постійних цінах 2021 року, виробництво товарної продукції в поточних цінах

реалізації, чистої продукції та прибутку в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. При цьому натуральні показники характеризують продуктивність тільки певної частини сільськогосподарських угідь, а вартісні – всієї площі [11].

Аналізуючи забезпеченість, інтенсивність та ефективність використання земельних ресурсів у ТОВ «РОЗА-Л» дослідженнями встановлено, що ефективність використання сільськогосподарських угідь є дуже високою, про що свідчить ряд показників, представлених у таблиці 2.3. Так, вартість валової та товарної продукції в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь за період 2022-2024рр. зросла в 2,9 та в 2,5 разів відповідно. А вартість валового та чистого прибутку в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь зросла в 5,5 та в 43 рази відповідно.

Таблиця 2.3

Забезпеченість, інтенсивність та ефективність використання земельних ресурсів підприємства

	2022р.	2023 р.	2024р.	2024 р. в % до 2022 р.
<i>Припадає на 1 середньорічного працівника</i>				
с.-г. угідь (ріллі)	357,3	310,4	284,4	79,6
Виробництво на 1 га с.-г. угідь, тис. грн:				
валової продукції	22,8	42,2	67,8	296,9
товарної продукції	29,6	14,8	72,7	245,9
валового прибутку	4,2	3,9	23,1	У 5,5 р.
чистого прибутку	0,3	1,5	11,4	У 43 р.
<i>Виробництво на 1 га ріллі, ц</i>				
зернових	15,9	21,2	38,1	240,1
олійних	4,2	10,3	26,7	У 6,3 р.
цукрових буряків	50,4	102,4	х	х

Щодо натуральних показників, то вони також зросли, що ще раз підтверджує висновок про те, що ефективність використання земельних угідь в досліджуваному господарстві є високою. Так, виробництво зернових та олійних культур в розрахунку на 1га ріллі збільшилося в 2,4 та у 6,3 рази відповідно (рис.2.1).

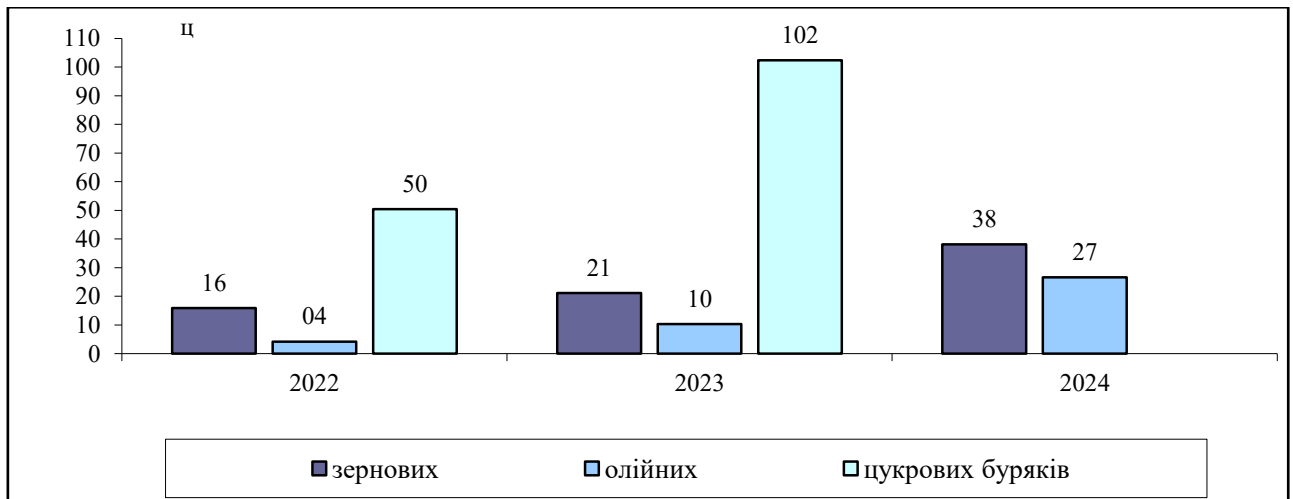

Рис. 2.1. Виробництво на 1 га ріллі, ц

Зазначимо, що у ТОВ «РОЗА-Л» займалися вирощуванням цукрового буряку до 2024 року. Тому, аналіз натуральних показників економічної ефективності використання земельних угідь свідчить, що у 2023р. в порівнянні із 2022р. виробництво цукрових буряків в розрахунку на 100 га ріллі збільшилося в 2 рази і в 2023р. даний показник становив 102, 4 ц проти 50,4 ц у 2022 році.

Збільшення виробництва якісної та конкурентоспроможної продукції сільського господарства та підвищення її ефективності в значній мірі залежить від рівня його забезпеченості людськими ресурсами.

Нині, в цілому в аграрному секторі до важливих економічних і соціальних умов, що зумовили зниження ефективності використання людських ресурсів варто віднести війну, яка вже четвертий рік триває в Україні, дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці, низький рівень оплати праці, значний занепад соціальної інфраструктури в сільській місцевості.

З огляду на це проблема мотивації праці та підвищення її продуктивності стає досить важливою. Це актуалізує необхідність розробки практичних заходів щодо відродження галузі, зростання виробництва аграрної продукції, підвищення ефективності використання людських ресурсів сільськогосподарських підприємств [8].

Таблиця 2.4

Динаміка людських ресурсів господарства та їх використання

	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024р.у % до 2022р.
Кількість працівників, осіб	17	20	22	129,4
Вартість валової продукції, тис. грн	138593	261794	423849	305,8
Продуктивність праці, тис. грн	8153	13090	19266	236,3
Валовий: прибуток, тис. грн	25419	24211	144658	569,1
Отримано валового прибутку на 1 працівника, тис. грн.	1495	1211	6575	439,8
Відпрацьовано люд-год	34384	33680	34042	99,0
Відпрацьовано 1 працівником, люд-год	2023	1684	1547	76,5
Витрати на оплату праці, тис. грн	1 241	1 547	1 773	142,9
Середньомісячна зарплата 1 працівника, грн	10338	11718	13432	129,9

Аналіз людських ресурсів господарства та їх використання свідчить, що в ТОВ «РОЗА-Л» на відміну від вищеописаної ситуації чисельність працівників за аналізований період зростає. Так, в 2022р. в господарстві працювало 17 осіб, а в 2024р. – 22 особи, що більше на 29,4% (табл.2.4).

З позитивних моментів в даному господарстві варто відмітити збільшення результативних показників за період 2022-2024рр. Так, вартість валової продукції та валовий прибуток зросли в 3 та 5,7 разів відповідно. Збільшення валової продукції позитивно вплинуло на зростання продуктивності праці, яка зросла за аналізований період в 2,3 рази.

Продуктивність праці тісно взаємопов'язана з оплатою праці. Ці дві категорії залежать одна від одної, адже оплата праці є стимулом до підвищення продуктивності, а продуктивність, в свою чергу, визначає обсяг вартості, яку може отримати працівник. Для сталого розвитку підприємства дуже важливо, щоб темпи росту продуктивності праці випереджали темпи росту її оплати, забезпечуючи при цьому зростання прибутку та рентабельності.

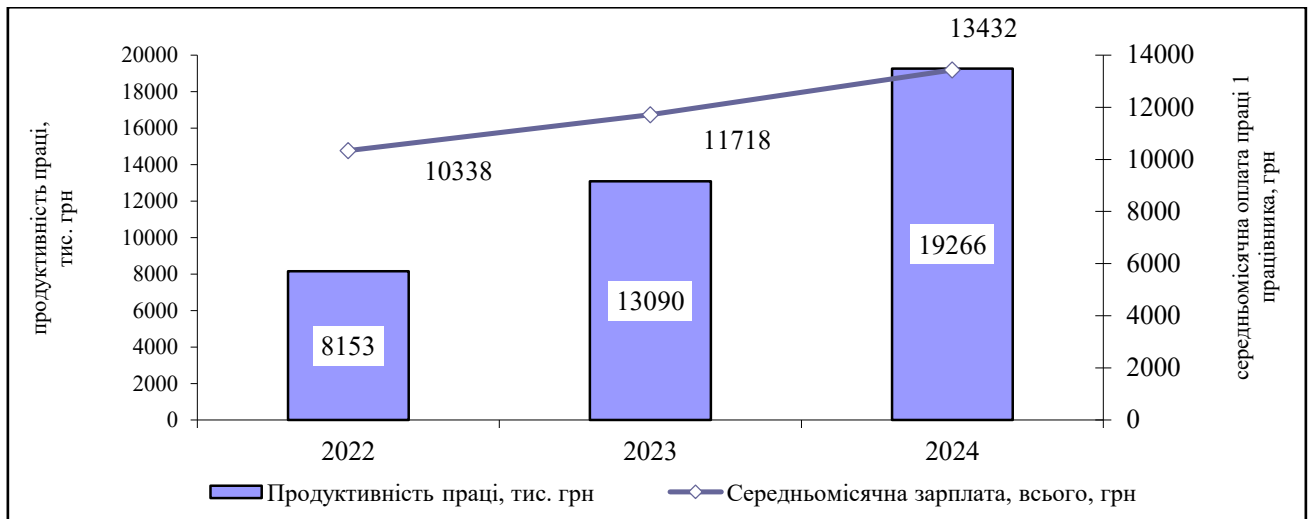

Рис. 2.2. Динаміка продуктивності праці та середньомісячної зарплатної плати в ТОВ «РОЗА-Л»

Аналіз продуктивності праці та її оплати в ТОВ «РОЗА-Л» свідчить, що продуктивність праці зросла в 2,4 рази за аналізований період, а оплата на 29,9% (рис.2.2). Отже, в даному господарстві темпи росту продуктивності праці випереджають темпи росту її оплати.

Вагому роль у розвитку підприємства відіграють основні засоби. Від їх стану, оснащеності і продуктивності залежать результати роботи підприємства, а саме: обсяг виробленої продукції, собівартість, прибуток, рівень рентабельності.

Тому, перед підприємством, яке має в наявності основні засоби стоїть завдання не допустити надмірного їх старіння, оскільки це залежить від рівня їх зносу, а отже, і результатів діяльності підприємства.

Таблиця 2.5

Динаміка забезпеченості підприємства основним капіталом та ефективність його використання

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р.в % до 2022р.
Вартість основних засобів, тис. грн	15 261	11 828	17 603	115,3
первісна вартість основних засобів, тис. грн	41 597	44 210	54 962	132,1
зносу основних засобів тис. грн	26 336	32 381	37 359	141,9
Коефіцієнт зносу основних засобів	63,3	73,2	68,0	107,4
Коефіцієнт придатності основних засобів	36,7	26,8	32,0	87,3
Вартість основного капіталу, тис. грн				
на 1 га с.-г. угідь	2,5	1,9	2,8	112,0

на 1 середньорічного працівника	897,7	591,4	800,1	89,1
Капіталовіддача, грн	9,081	22,133	24,078	265,1
Капіталомісткість продукції, грн	0,11	0,05	0,04	37,7
Рентабельність основних засобів, %	10,44	77,88	404,14	
Норма прибутку, %	0,6	3,1	19,8	X

Аналіз динаміки забезпеченості підприємства основним капіталом та його використання в ТОВ «РОЗА-Л» свідчить, що за період 2022-2024рр. вартість основних засобів зросла на 15,3%, а первісна вартість зросла на 32,1% (табл.2.5).

При цьому, зазначимо, що незважаючи на збільшення вартості основних засобів в даному підприємстві спостерігається високий ступінь їхнього зносу (0,68) у 2024р., який до того ж зріс на 7,4 % в 2024р. по відношенню до 2022 року. Відповідно коефіцієнт придатності зменшився на 22,7%.

Важливим є ефективність використання основних засобів, яка визначається за допомогою таких показників, як капіталовіддача, капіталомісткість та норма прибутку.

Аналіз свідчить, що незважаючи на високий ступінь зношеності основних засобів в господарстві вони досить ефективно використовуються. Так, капіталовіддача за досліджуваний період зросла в 2,6 рази, а капіталомісткість зменшилася на 62,3%. При цьому норма прибутку збільшилася на 19,2 відсоткових пункти. Зазначимо, що у 2022 році її рівень становив лише 0,6%, тоді як у 2024 році – 19,8%.

Обов'язковою умовою здійснення господарством ефективної діяльності є наявність у нього оборотних активів. Недостатня забезпеченість оборотними засобами паралізує діяльність підприємства і призводить до погіршення його фінансового стану.

Оборотні активи є важливою частиною виробничих ресурсів підприємства, тому відіграють важливу роль у процесі функціонування підприємства. Поточна діяльність будь-якого підприємства тісно пов'язана із оборотними активами, які виступають рушійною силою його виробничої, збутової та комерційної діяльності. Отже, зважаючи на сучасні виклики

економіки, а особливо військові дії, які тривають в Україні, глобальний та національний кризовий стан важливим завданням кожного підприємства є оптимізація його виробничої діяльності та раціональне використання наявних ресурсів [5].

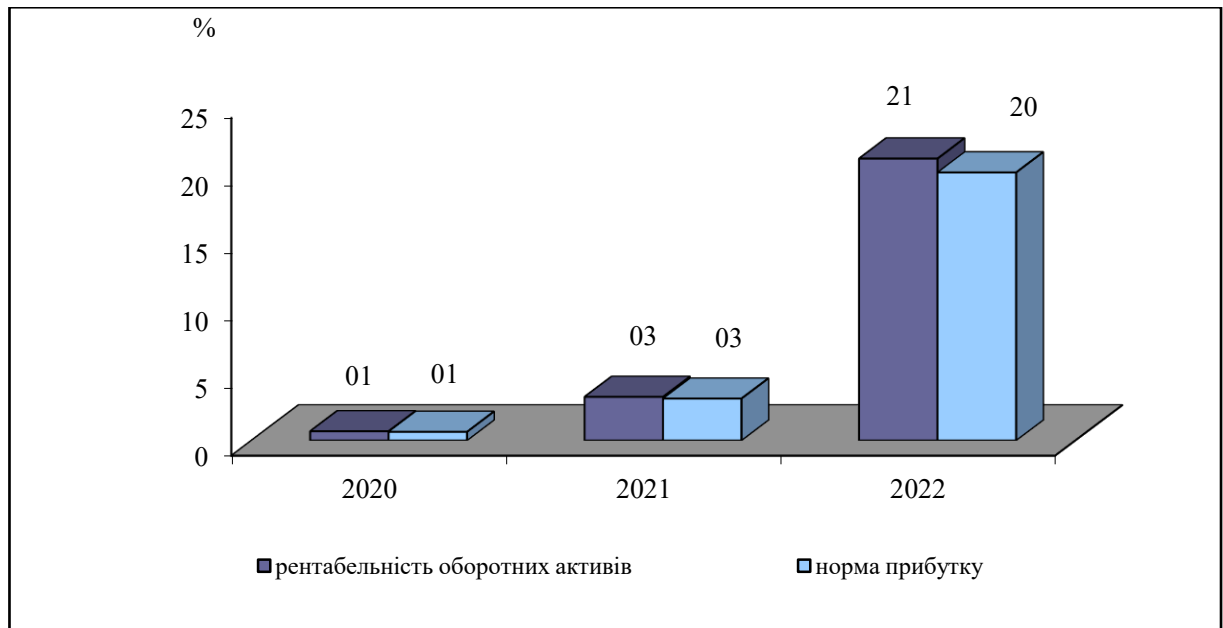
Таблиця 2.6

Динаміка забезпеченості підприємства оборотними активами та ефективність їх використання

	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024р. у % до 2022 р
Вартість оборотних активів, тис. грн	230768	283558	340985	147,8
Частка оборотних активів у активі балансу, %	93,8	96,0	95,1	
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,78	0,32	1,33	171,4
Тривалість одного обороту (у днях)	462	1110	270	58,3
Одержано чистого прибутку:				
на 1 грн оборотного капіталу, грн	0,007	0,032	0,209	У 30 р.
на 1 грн матеріальних витрат, грн	0,023	0,101	0,737	У 33 р.
Рентабельність оборотних активів, %	0,7	3,2	20,9	x

Аналіз динаміки забезпеченості підприємства оборотними активами свідчить, що за досліджуваний період їх вартість зросла на 47,8% (табл.2.6). Поряд із зростанням вартості оборотних активів відмічається зростання їх ефективності. Так, внаслідок зменшення тривалості одного обороту оборотних засобів на 41,7% збільшився коефіцієнт оборотності оборотних засобів на 71,4%, що дало змогу підвищити рівень рентабельності оборотних активів на 20,2 відсоткових пункти (рис.2.3).

Проведений аналіз свідчить, що в 2024 році спостерігається найвища ефективність як необоротних так і оборотних активів.

Рис. 2.3. Динаміка рентабельності оборотних активів та норми прибутку підприємства

Найнижча ефективність оборотних засобів була у 2023 році, коли тривалість одного обороту оборотних засобів становила 1110 днів, а коефіцієнт їх оборотності становив лише 0,32.

Також, зазначимо, що досить суттєве збільшення чистого прибутку підприємства позитивно вплинуло на збільшення такого показника як, одержано чистого прибутку на 1 грн основного капіталу, який збільшився за відповідний період у 30 разів та одержано чистого прибутку на 1 грн матеріальних витрат, який також збільшився за відповідний період у 33 рази.

Отже, вміння найкращим чином використовувати умови, в яких перебуває підприємство, вибрати ті види сільськогосподарських культур, які забезпечать найвищу врожайність та забезпечать найбільші обсяги виробництва продукції вказує на правильно обрану спеціалізацію аграрного підприємства.

Ідеальним варіантом є, коли спеціалізація аграрного підприємства узгоджується із його стратегічним планом, відповідає його цілям та місії. До того ж, формування спеціалізації підприємства та його виробничого напрямку повинно узгоджуватися із природно-кліматичними умовами та досконалим

вивченням ринку аграрної продукції. Тобто, основними засадами на яких повинна здійснюватися спеціалізація аграрних підприємств є [9]:

- виробничий напрям господарства обов'язково має відповідати його стратегії, місії та основним цілям;
- відповідність структури виробництва кон'юнктурі ринку та попереднім договорам постачання;
- врахування природно-кліматичних умов для забезпечення найкращих показників продуктивності виробництва (урожайності культур, продуктивності тварин);
- забезпечення економічних переваг, максимізація прибутку та зниження ризику;
- відповідність виробничого напрямку господарства регіональним та загальнодержавним програмам економічного розвитку;
- забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування.

Вітчизняний досвід господарювання та світові тенденції свідчать, що найкращу перевагу в результатах діяльності мають саме спеціалізовані підприємства. Адже, спеціалізація, як елемент суспільного поділу праці, забезпечує поряд із кооперацією високу економічну ефективність виробництва аграрної продукції, вдосконалення матеріально-технічної бази, ефективні канали реалізації, контроль якості продукції та підвищення її конкурентоспроможності [9].

Таблиця 2.7

Динаміка і структура грошових надходжень від реалізації продукції

Продукція	2022р.		2023р.		2024р.	
	тис. га	%	тис. га	%	тис. га	%
Всього продукції	97 519	100,0	84 660	100,0	385 275	100,0
<i>у тому числі:</i>						
Зернові усього	47844	49,1	50618	59,8	114 803	29,8
пшениця озима	9331	9,6	33224	39,2		0,0
кукурудза на зерно	38513	39,5	17394	20,5	114 803	29,8
Соняшник	711	0,7	197	0,2	244 402	63,4

Соя	х	х	х	х	5 790	1,5
Цукрові буряки	21320	21,9	33845	40,0	20 280	5,3
Цукор білий	27645	28,3	х	х	х	х

Аналізуючи структуру грошових надходжень від реалізації продукції у ТОВ «РОЗА-Л» встановлено, що у 2022 році дане підприємство мало зерново-цукрово-буряківничу спеціалізацію, так як зернові культури у структурі виручки від реалізації продукції становили 49,1%, а грошові надходження від виробництва цукрових буряків становили 21,9% (табл. 2.7, рис. 2.4).

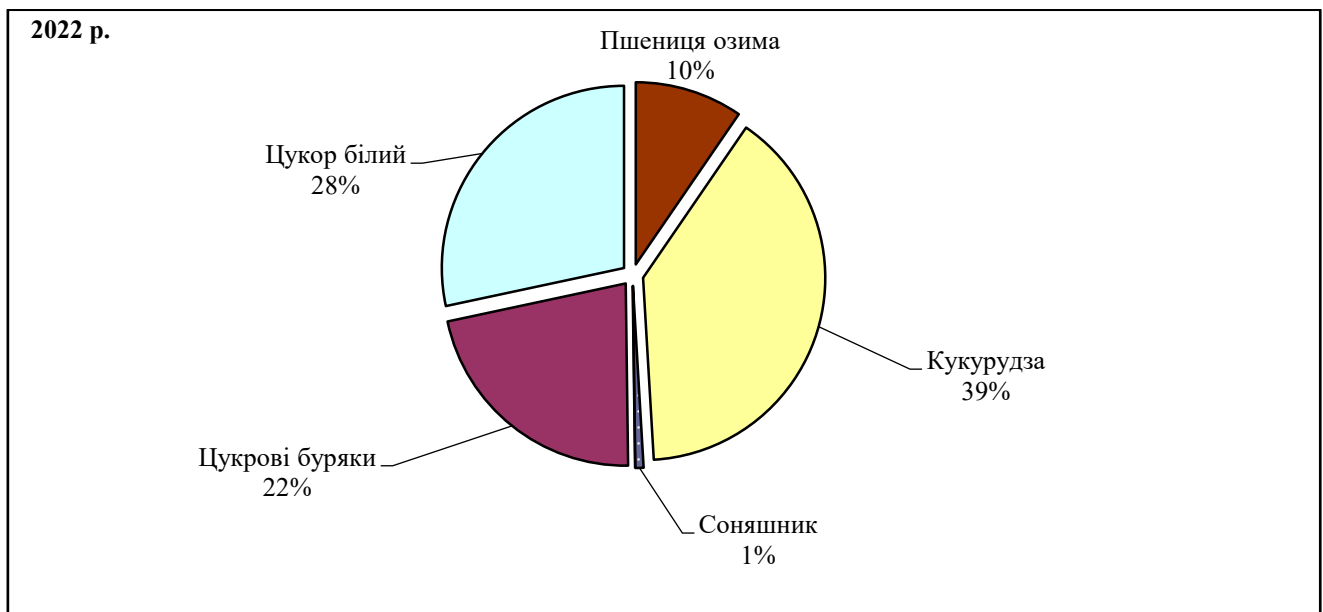

Рис.2.4 Структура грошових надходжень від реалізації продукції, 2022р.

Також, аналіз свідчить, що вагому питому вагу в структурі виручки від реалізації продукції займали грошові надходження від виробництва цукру – 28,3%. Питома вага грошових надходжень від виробництва соняшнику є найменшою, лише 1%.

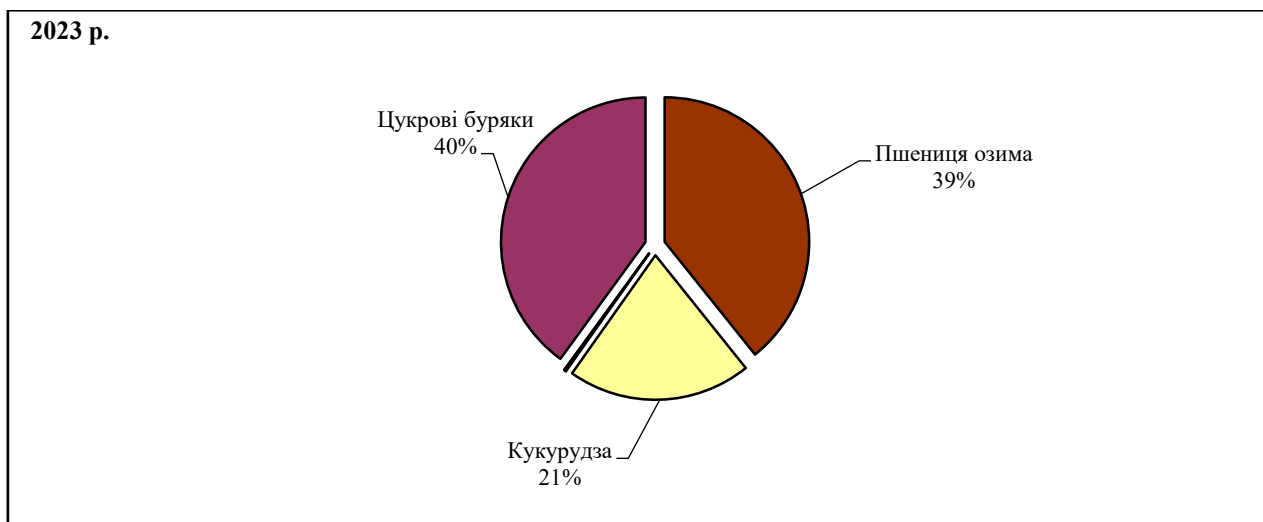

Рис.2.5. Структура грошових надходжень від реалізації продукції, 2023р.

В 2023 році структура грошових надходжень від реалізації продукції є дещо іншою. Спеціалізацію підприємства в цьому році формують три культури цукрові буряки (40%), озима пшениця (39%) та кукурудза (21%). Тобто, в цілому можна сказати, що спеціалізація не змінилася, і була також зерново-цукрово-буряківничою (рис.2.5).

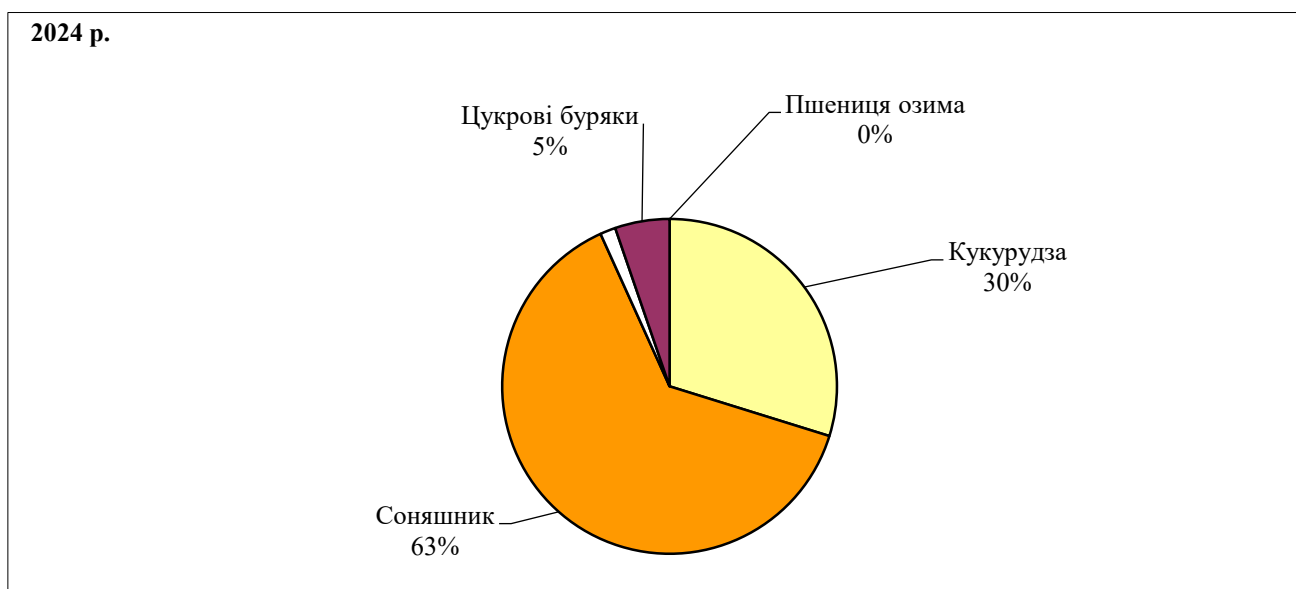

Рис.2.6 Структура грошових надходжень від реалізації продукції, 2024р.

Кардинально іншою є спеціалізація підприємства в 2024 році. Так, господарство практично перестало вирощувати цукрові буряки, які в даному

році займали лише 5% у структурі грошових надходжень від реалізації продукції і взагалі відмовилося від вирощування озимої пшениці, натомість значно збільшило виробництво соняшнику (63%) і дещо кукурудзи (30%) (рис.2.6). Тому, така диверсифікація виробництва вплинула на зміну спеціалізації підприємства, яка стала соняшниково-зерною. Отже, в 2024 році відбулася диверсифікація виробництва, підприємство наростило виробництво соняшнику, практично звело до мінімуму виробництво цукрових буряків та взагалі відмовилося від виробництва озимої пшениці.

2.2. Аналіз динаміки виробництва продукції

За результатами оцінки Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» в аграрному секторі в 2024 році найбільш рентабельними були олійні культури. Так, рентабельність ріпаку становила близько - 60%, сої - до 40%, а соняшнику - до 30%.

Щодо зернових, то у 2024 році збільшився рівень рентабельності пшениці до 17%, а ячменю - до 25%. Проте, рівень рентабельності кукурудзи зменшився вдвічі - до 11% [46].

На думку вчених зазначеного національного наукового центру збільшення рівня рентабельності зумовлено насамперед суттєвим зростанням цін на сільськогосподарську сировину в 2024 році. Для прикладу, ціна на насіння соняшнику із січня до жовтня 2024 року збільшилася майже на 158%. Також даний показник збільшився завдяки відновленню експортної активності та зниженню вартості логістики в порівнянні із 2023 роком. Також, варто врахувати той факт, що отриманий рівень урожайності дав можливість стабілізувати витрати на одиницю продукції, що не призвело до зростання собівартості виробництва згаданих сільськогосподарських культур [46].

На наступні два-три роки вчені інституту прогнозують можливе зниження маржинальності рослинництва, в результаті чого фермери вимушені будуть скорочувати операційні витрати та шукати нетрадиційні шляхи підвищення ефективності виробництва. За прогнозними оцінками тих же

науковців, у 2025 році виробники сільськогосподарської продукції продовжать робити ставку на вирощування олійних культур, так як вони залишаються більш прибутковими у порівнянні із зерновими.

Розглянувши загальну ситуацію, яка склалася в цілому в аграрному секторі економіки, перейдемо до аналізу нашого підприємства і розглянемо динаміку і структуру його посівних площ.

Таблиця 2.8

Динаміка і структура посівних площ

Культури	2022р.		2023р.		2024р.		2024р. до 2022 р., %
	га	%	га	%	га	%	
Зернові усього	2039	33,6	2090	33,7	2776	44,4	136,2
в т.ч.							
пшениця озима	1771	29,2	247,0	4,0		0,0	0,0
кукурудза	268	4,4	1842,9	29,7	2776	44,4	1036,3
Соняшник	3005	17,0	3165,0	15,4	3380,0	54,0	112,5
Соя	х	х	х	х	100,0	1,6	
Цукрові буряки	1030	17,0	954,0	15,4	х	х	0,0
Всього посівна площа	6074	100,0	6209	100,0	6256	100,0	103,0

Як свідчить аналіз, представлений в таблиці 2.8 основними культурами, які вирощуються в ТОВ «РОЗА-Л» в 2024р. є соняшник і кукурудза. В 2024 році під соняшником була зайнята найбільша посівна площа – 3380 га (54%), тобто більше половини загальної посівної площі підприємства. Площа кукурудзи складала – 2776 га (44,4%).

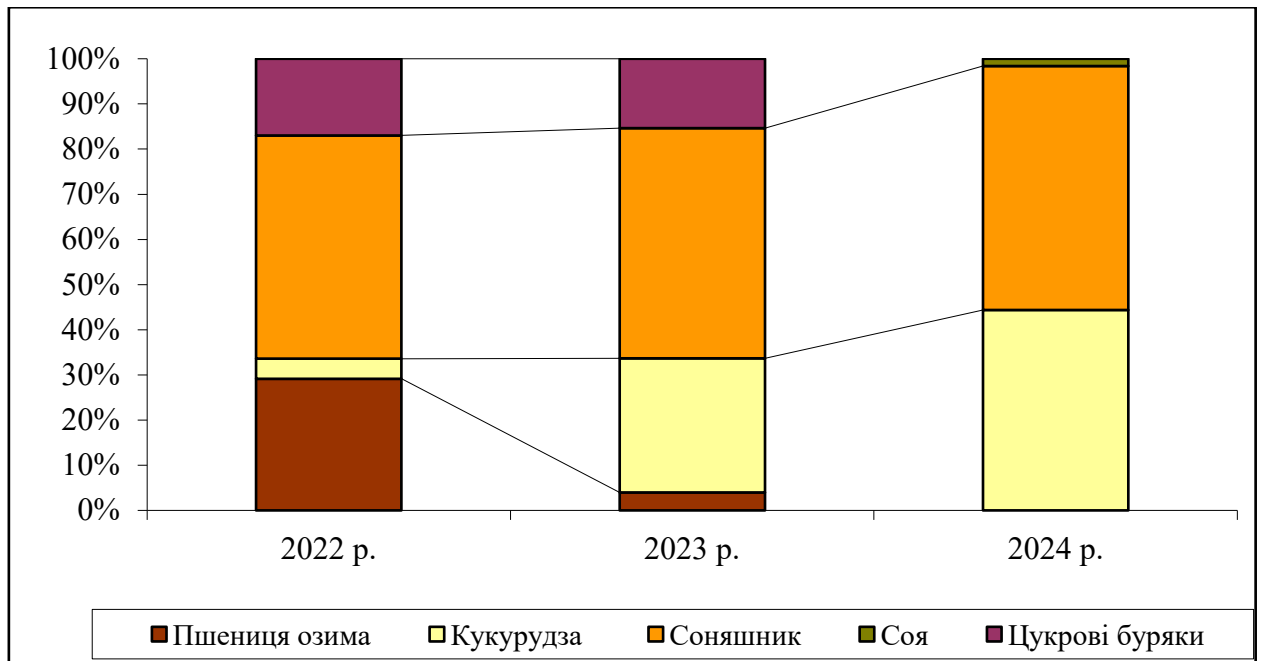

Рис.2.7. Структура посівних площ, %

Зазначимо, що до 2024 року підприємство вирощувало кукурудзи набагато менше, у 2022 році площа під неї складала лише 268 га (4,4%), а починаючи з 2023 року почала збільшуватися і становила вже 1843 га (29,7%). Натомість у зазначеному підприємстві у 2024 році взагалі перестали вирощувати озиму пшеницю, тоді як у 2022 році у структурі посівної площі підприємства вона займала 29,2% (табл.2.8).

Аналогічна ситуація прослідковується і із цукровим буряком, в 2024 році підприємство взагалі перестало його вирощувати, тоді як у 2022-2023 рр. його питома вага у загальній посівній площі становила 17 та 15,4% відповідно. Натомість в 2024 р. в господарстві посіяли 100 га сої, яку до цього року взагалі не вирощували. Отже, станом на 2024 рік в ТОВ «РОЗА-Л» вирощують дві основні культури кукурудзу і соняшник (рис.2.7).

Таблиця 2.9

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва

Культура	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. у % до 2022р.
Зібрана площа, га				
Зернові усього	2039	2090	2776	136,2
пшениця озима	1771	247,0	х	х

кукурудза на зерно	268	1842,9	2776	у 10 р.
Соняшник	3005	3165,0	3380,0	112,5
Соя			100,0	
Цукрові буряки	1030	954,0		136,2
Виробництво				
Зернові усього	96351	131492	238314	247,3
пшениця озима	57044	7216	х	х
кукурудза на зерно	39307	124276	238314	у 6,1 р.
Соняшник	25461	64107	162762	у 6,4 р.
Соя	х	х	4000	х
Цукрові буряки	306166	635975	х	х
Урожайність, ц/га				
Зернові усього	47,3	62,9	85,8	181,7
пшениця озима	32,2	29,2	х	х
кукурудза на зерно	146,7	67,4	85,8	58,5
Соняшник	8,5	20,3	48,2	у 5,6 р.
Соя	х	х	40,0	х
Цукрові буряки	297,2	666,6	х	х

Аналіз динаміки виробництва основних видів продукції рослинництва свідчить, що в 2024р. в порівнянні з 2022р. виробництво зернових культур збільшилося в 2,5 разів. Таке збільшення відбулося в основному за рахунок збільшення виробництва кукурудзи у 6,1 разів. Також збільшилося виробництво соняшнику за цей же період в 6,4 разів (табл.2.9).

Щодо урожайності, то в цілому по групі зернових культур за період 2022-2024рр. вона зросла на 81,7%. Найвищу урожайність серед зернових культур забезпечувала кукурудза на зерно, так в 2022р. спостерігається її максимальне значення – 146,7 ц/га, а в 2023р. мінімальне значення - 67,4 ц/га. Урожайність кукурудзи в 2024 р. становила проміжне значення – 85,8 ц/га.

Варто зауважити за урожайність соняшнику, так в 2022р. його посіви були зосереджені на 17% всієї посівної площі підприємства, при цьому урожайність була найнижчою – 8,5 ц/га. Збільшення посівів соняшнику починаючи з 2023р. зумовило збільшення урожайності культури до 20,3 ц/га , а в 2024р. до 48,2 ц/га. Збільшуючи посіви соняшнику підприємство закупило нові його сорти та гібриди, які дали досить високу урожайність як для цієї культури.

Отже, впровадження нових сортів і гібридів соняшнику аграрними виробниками стало одним із ключових чинників підвищення продуктивності

Прямі матеріальні витрати - усього	66482	10945	56,9	90835	14630	63,4	99399	15889	46,1	145,2
у т.ч. насіння та посадковий матеріал	11673	1922	10,0	23113	3723	16,1	29416	4702	13,6	244,7
мінеральні добрива	9843	1621	8,4	9415	1516	6,6	6987	1117	3,2	68,9
пальне і мастильні матеріали	24626	4054	21,1	23883	3847	16,7	52639	8414	24,4	207,5
інші прямі витрати	11183	1841	9,6	26843	4323	18,7	3858	617	1,8	33,5
Прямі витрати на оплату праці	820	135	0,7	873	141	0,6	887	142	0,4	105,0
Інші прямі витрати - усього	33074	5445	28,3	28294	4557	19,7	55513	8874	25,7	163,0
відрахування на соціальні заходи	171	28	0,1	192	31	0,1	194	31	0,1	110,2
орендна плата за паї	11394	1876	9,7	22393	3607	15,6	26537	4242	12,3	226,1
амортизація	6382	1051	5,5	5709	919	4,0	4246	679	2,0	64,6
Загальновиробничі витрати - усього	16531	2722	14,1	23303	3753	16,3	59874	9571	27,8	351,7
з них оплата послуг сторонніх організацій	15896	2617	13,6	15239	2454	10,6	27606	4413	12,8	168,6
Усього витрат	116907	19247	100,0	143305	23081	100,0	215673	34475	100,0	179,1

Аналіз структури собівартості в ТОВ «РОЗА-Л» свідчить, що в 2024 році найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати – 46,1%. Інші прямі витрати займають – 25,7%, загальновиробничі витрати займають – 27,8% (табл.2.10, рис.2.10).

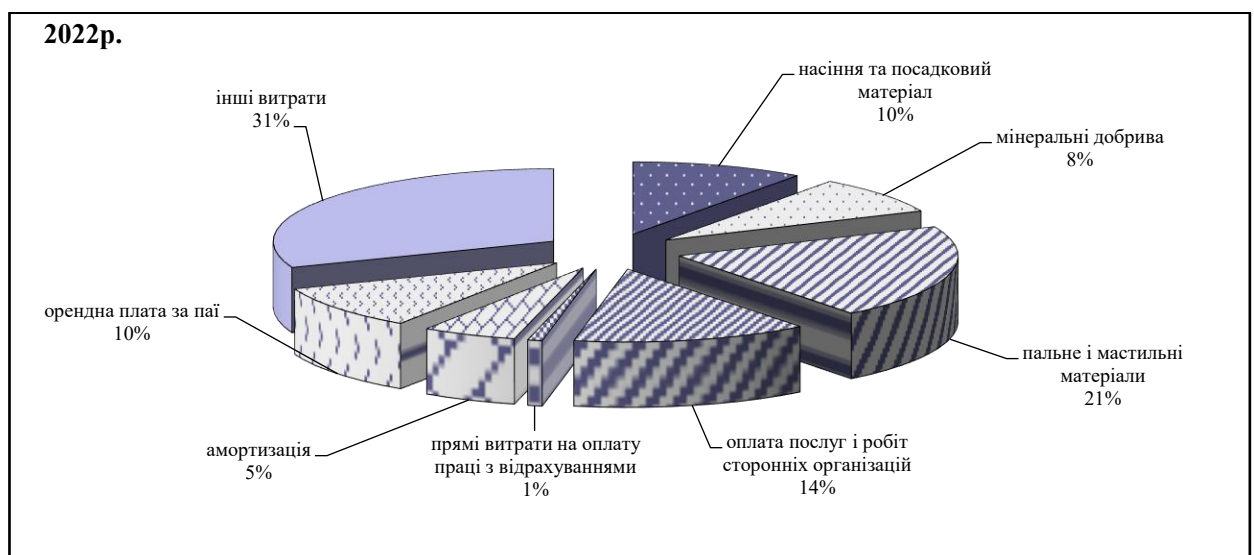

Рис.2.8. Структура виробничої собівартості в ТОВ «РОЗА-Л», 2022р.,%

Розглянемо більш детально структуру виробничої собівартості в ТОВ «РОЗА-Л» по роках. Так, в 2022р. в структурі виробничих витрат найбільшу

питому вагу займають прямі матеріальні витрати – 56,9%, інші прямі витрати займають 28,3% та загальновиробничі витрати – 14,1%. Серед прямих матеріальних витрат варто виділити наступні статті, частка яких є вагомою: насіння та посадковий матеріал – 10%, пальне і мастильні матеріали – 21,1% (рис. 2.8).

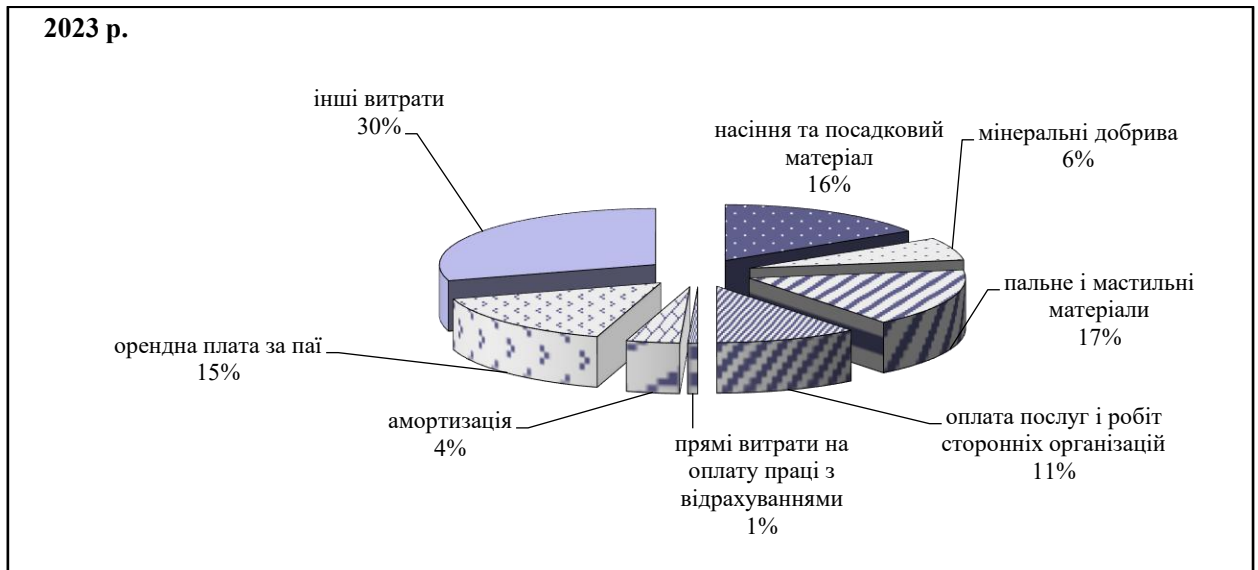

Рис.2.9. Структура виробничої собівартості в ТОВ «РОЗА-Л», 2023р.,%
 Детальний аналіз структури виробничої собівартості в ТОВ «РОЗА-Л» за 2023р. свідчить, що найбільшу питому вагу в ній займають також прямі матеріальні витрати – 63,4%, інші прямі витрати займають 19,7% та загальновиробничі витрати – 16,3%. Серед прямих матеріальних витрат варто виділити наступні статті, частка яких є вагомою: насіння та посадковий матеріал – 16%, пальне і мастильні матеріали – 17% (рис. 2.9).

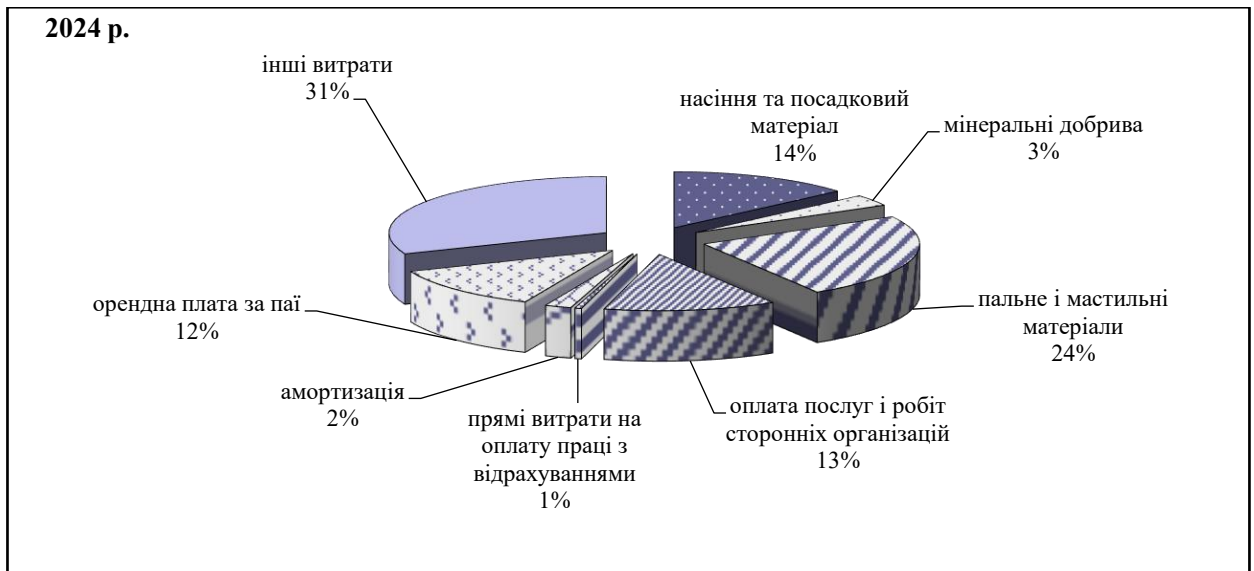

Рис.2.10. Структура виробничої собівартості в ТОВ «РОЗА-Л», 2024р.,%

Як свідчить проведений аналіз в структурі виробничої собівартості суттєву питому вагу займає така стаття, як вартість насіннєвого матеріалу. Зазначимо, що нині сучасні гібриди та сорти характеризуються значним потенціалом урожайності, проте такі гібриди вимагають сертифікованого посівного матеріалу, який, як правило, коштує значно дорожче за звичайне зерно.

Аграрні підприємства для збільшення врожайності мають щорічно оновлювати насіннєвий матеріал. Гібридне насіння не можна використовувати повторно, так як воно втрачає свої властивості у наступних поколіннях, тому виробники сільськогосподарської продукції змушені купувати його кожного сезону. Загальновідомо, що урожайність в значній мірі залежить від якості насіння, адже саме воно визначає потенціал майбутнього врожаю, стійкість до хвороб, посухи, бур'янів, що прямим чином впливає на економічний результат.

Також вагому питому вагу в структурі собівартості займає така стаття як пальне і мастильні матеріали. На сьогодні, такі польові роботи, як оранка, культивування, сівба, обробіток, збирання потребують великої кількості палива для тракторів, комбайнів та іншої техніки. А вартість дизельного пального

постійно зростає, тому його ціна безпосередньо впливає на витрати підприємства.

Як свідчить практика, у великих господарствах витрати пального зростають у геометричній прогресії, оскільки обробіток кожного додаткового гектара потребує значних енергоресурсів. Тому, саме паливо досить часто є другим за величиною чинником у структурі собівартості.

Таблиця 2.11

Ефективність основних видів продукції в ТОВ «РОЗА-Л»

Культура	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 % до 2022
Реалізовано, ц				
Зернові усього	71059	100717	198559	279,4
пшениця озима	11736	54083		0,0
кукурудза на зерно	59323	46634	198559	334,7
Соняшник	506	180	125203	У 247 р.
Соя			4000	
Цукрові буряки	290772	341979	243361	83,7
Ціна реалізації 1 ц, грн				
Зернові усього	673,3	502,6	578,2	85,9
пшениця озима	795,1	614,3		0,0
кукурудза на зерно	649,2	373,0	578,2	89,1
Соняшник	1404,2	1096,5	1952,0	139,0
Соя			1447,4	
Цукрові буряки	73,3	99,0	83,3	113,7
Повна собівартість 1 ц, грн				
Зернові усього	578,4	321,7	489,0	84,5
пшениця озима	434,1	307,8		
кукурудза на зерно	607,0	338,0	489,0	80,6
Соняшник	1145,3	831,7	1014,2	88,6
Соя			1060,0	
Цукрові буряки	70,0	99,0	78,9	112,7

Аналіз ефективності основних видів продукції в ТОВ «РОЗА-Л» свідчить, що в 2024р. в порівнянні з 2022р. було реалізовано зернових майже в три рази більше. Серед зернових культур за цей же період значно збільшився обсяг реалізації кукурудзи – в 3,3 рази. Це пов'язано зі збільшенням посівної площі під дану культуру, особливо під час двох останніх років. Також, як уже зазначалося раніше, збільшення посівних площ під соняшник дало можливість

отримати більше продукції, тому і як наслідок відбулося збільшення обсягів реалізації насіння соняшнику практично у 2,5 разів (табл.2.11).

Аналіз цін реалізації свідчить, що ціни за період 2022-2024рр. збільшилися по таких культурах як соняшник та цукрові буряки. Так, по соняшнику за цей період ціна зросла на 39%, а по цукровому буряку на 13,7%. Зменшилася за вказаний період лише ціна реалізації кукурудзи на – 10,9%.

Щодо собівартості, то як зазначалося раніше високі ціни та паливо-мастильні матеріали та сортове насіння впливають на підвищення собівартості продукції. Проте, в даному господарстві суттєве підвищення урожайності позитивно вплинуло на зменшення собівартості вирощуваних сільськогосподарських культур. Так, собівартість кукурудзи та насіння соняшнику за період 2022-2024рр. зменшилася на 19,4% та на 11,4% відповідно. Зросла лише собівартість цукрових буряків на 12,7%, але дану культуру практично вже не вирощують в господарстві.

В умовах сьогодення, в зв'язку із військовим станом, який уже четвертий рік триває в Україні зростання рівня рентабельності можливе за умови, що ситуація із безпекою та експортом морським транспортом не ускладниться, а ситуація на західних кордонах стабілізується.

Рентабельність виробництва основних видів продукції в ТОВ «РОЗА-Л»,%

Культури	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024р. до 2022р., +, -
Зернові усього	16,4	56,2	18,2	1,8
пшениця озима	83,2	99,6	х	х
кукурудза на зерно	7,0	10,4	18,2	11,3
Соняшник	22,6	31,8	92,5	69,9
Соя	х	х	36,5	х
Цукрові буряки	4,8	0,0	5,6	0,9

Характеризуючи рівень рентабельності виробництва основних видів продукції в ТОВ «РОЗА-Л» дослідженнями встановлено, що найрентабельнішою культурою в зазначеному підприємстві був соняшник,

рентабельність якого в 2024 р. становила 92,5%, проти 22,6% у 2022р. (табл.2.12).

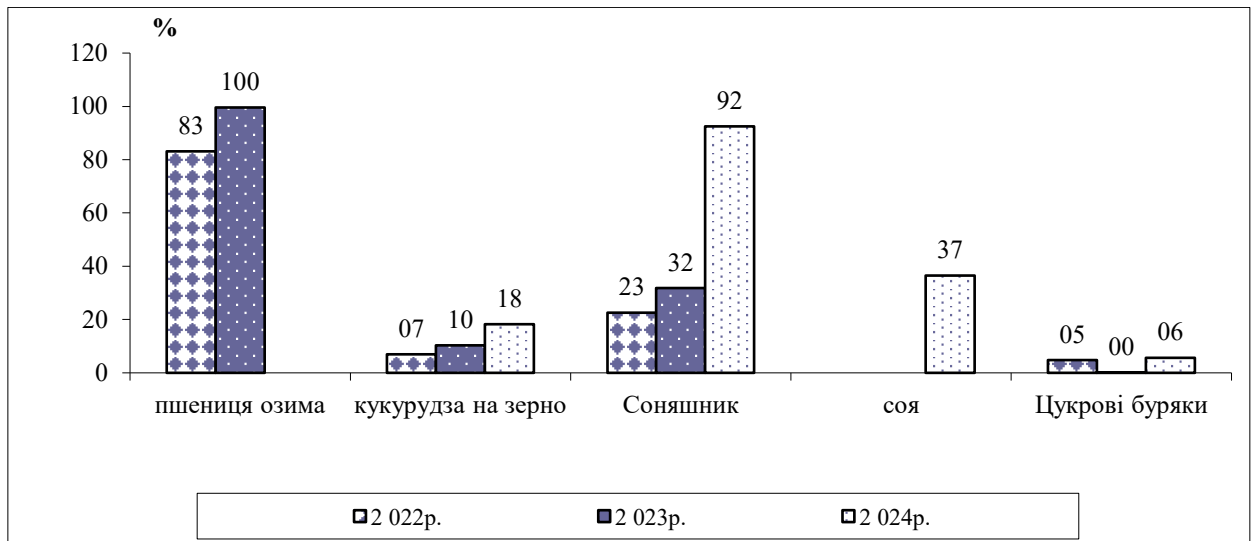

Рис.2.11. Рентабельність основних видів продукції, %

В роботі зазначалося раніше, що дана культура займає найбільшу посівну площу, яка до того ж зростає на протязі двох останніх років, тому підприємство приділяє значну увагу цій культурі. Як свідчить аналіз застосування нових сучасних гібридів соняшнику дало можливість значно підвищити урожайність культури, знизити собівартість продукції і забезпечити зростання рівня рентабельності виробництва (рис.2.11).

Рівень рентабельності сої в 2024 р. склав 37%, в роботі вже зазначалося, що цю культуру підприємство почало виробляти вперше з 2024р. Рівень рентабельності цукрових буряків є досить низьким, так в 2024р. він становив лише 5,6%, для порівняння в 2022р. – 4,8%. Зважаючи на таку ситуацію дана культура в підприємстві практично перестала вирощуватися.

Отже, підводячи підсумок, зазначимо, що в 2024р. підприємство зосередило свою увагу на вирощуванні практично двох основних культур – кукурудзі на зерно та соняшнику. Серед цих двох культур найбільш рентабельним є соняшник (92,5%). Рентабельність кукурудзи на зерно є дуже

низькою (18,2%). Тому, підприємство має вжити ряд заходів, для того, щоб підвищити ефективність виробництва даної культури.

2.3.Факторний аналіз прибутку та основні чинники його формування

Основним показником ефективності діяльності підприємства в умовах ринку є прибуток, який відіграє ключову роль у діяльності підприємства і соціально-економічного розвитку країни в цілому. Для підприємницької структури він одночасно виступає і метою, і результатом, і стимулом, і чинником економічної безпеки.

Зважаючи на те, що прибуток є основним результативним показником діяльності підприємства, важливим є виявлення його залежності від різної кількості факторів та оцінити їх вплив на прибуток.

Факторний аналіз є методикою комплексного системного вивчення і вимірювання впливу чинників на величину результативних показників.

Одним із прийомів проведення факторного аналізу є прийоми елімінування. Елімінувати означає усунути або вилучити вплив усіх чинників крім одного на величину результативного показника.

Основними завданнями факторного аналізу є:

- оцінка динаміки показників прибутку, обґрунтованості утворення й розподілу;
- виявлення й вимір дії різних факторів на прибуток;
- оцінка можливих резервів подальшого зростання прибутку на основі оптимізації обсягу виробництва й витрат.

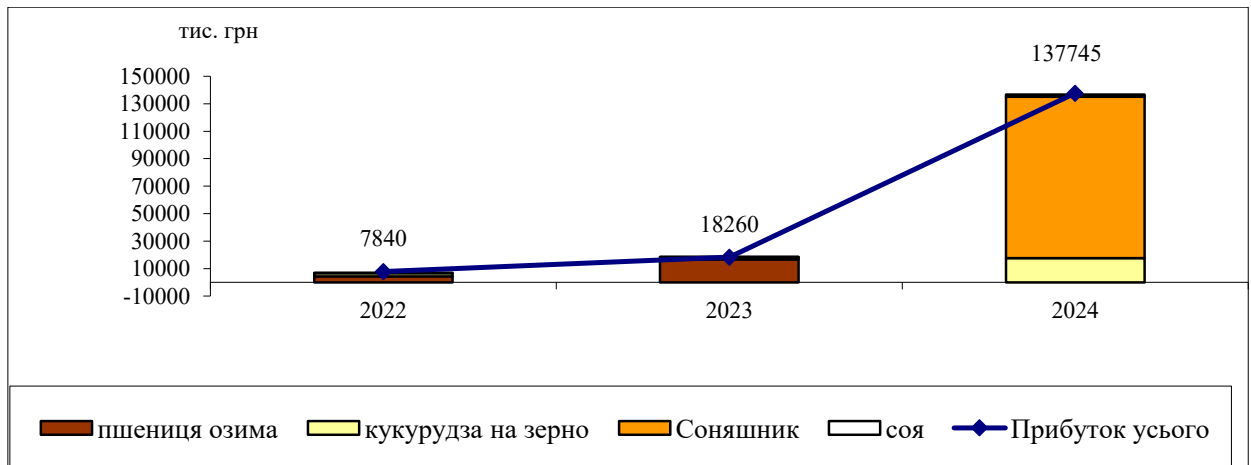

Рис.2.12. Динаміка і структура прибутку, тис. грн

Аналіз динаміки і структури прибутку в досліджуваному господарстві свідчить, що в 2024р. підприємство зосередилося на вирощуванні лише двох сільськогосподарських культур: соняшнику і кукурудзи на зерно. Найбільший прибуток, як уже зазначалося підприємство отримує від вирощування соняшнику – 137745 тис. грн. Зазначимо, що це найвищий прибуток за останні роки, для прикладу в 2023р. прибуток від вирощування соняшнику становив – 18260 тис. грн, а в 2022р. – лише 7840 тис. грн (рис.2.12).

Наступним етапом дослідження було проведено факторний аналіз, який здійснювався з метою визначення найбільш впливового фактору на формування досліджуваної величини. У нашому випадку визначимо вплив основних факторів на формування прибутку по окремих культурах і загального прибутку від реалізації продукції.

В основі факторного аналізу індексним методом лежить величина прибутку.

Прийняті такі позначення:

g_0 та g_1 – обсяг реалізованої продукції відповідно у базисному (2022) та звітному (2024) роках;

$Ц_0$ та $Ц_1$ – ціна реалізованої продукції відповідно у базисному (2022) та звітному (2024) роках;

C_0 та C_1 – собівартість одиниці реалізованої продукції відповідно у базисному (2022) та звітному (2024) роках;

Зміна обсягу прибутку: $P = \sum g_1(C_1 - C_0) - \sum g_0(C_0 - C_0)$

Зміна прибутку за рахунок зміни обсягів реалізації:

$$P_{обс} = \sum g_1(C_0 - C_0) - \sum g_0(C_0 - C_0)$$

Зміна прибутку за рахунок зміни цін реалізації:

$$P_{цін} = \sum g_1(C_1 - C_0) - \sum g_1(C_0 - C_0)$$

Зміна прибутку за рахунок зміни собівартості:

$$P_{соб} = \sum g_1(C_1 - C_0) - \sum g_1(C_1 - C_0)$$

$$P = P_{обс} + P_{цін} + P_{соб}$$

Таблиця 2.12

Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації окремих видів продукції рослинництва

Показник	пшениця озима			кукурудза			насіння соняшнику			цукрові буряки		
	2022р.	2023р.	Відхилення	2022р.	2024р.	Відхилення	2022р.	2024р.	Відхилення	2022р.	2024р.	Відхилення
Реалізовано, тис. ц	11,7	54,1	42,3	59,3	198,6	139,2	0,5	125,2	124,7	290,8	243,4	-47,4
Прибуток, тис. грн	4236	16579	12343	2504	17701	15197	131	117415	117284	969	1079	110
Повна собівартість 1ц, грн	434,1	307,8	-126,4	607,0	489,0	-118,0	1145,3	1014,2	-131,0	70,0	78,9	8,9
Ціна реалізації 1ц, грн	795,1	614,3	-180,8	649,2	578,2	-71,0	1404,2	1952,0	547,9	73,3	83,3	10,0
Прибуток 1ц, грн	361,0	306,6	-54,4	42,2	89,1	46,9	258,9	937,8	678,9	3,3	4,4	1,1
Зміна маси прибутку, тис. грн	12343			15197			117284			110		
у т.ч. за рахунок:												
обсягу реалізації	15286			5877			32283			-158		
собівартості	6834			23423			16403			-2169		
ціни реалізації	-9776			-14103			68598			2437		

Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації озимої пшениці свідчить, що на її виробництво найбільший вплив мали збільшення обсягу реалізації і зменшення собівартості продукції. Зменшення ціни реалізації негативно позначилося на прибутку підприємства, за рахунок її зниження він зменшився на 9776 тис. грн. Натомість за рахунок збільшення обсягу реалізації на 42,3 тис. ц та за рахунок зменшення собівартості на 1 ц на 126,4 грн він зменшився на 15286 тис. грн та на 6834 тис. грн відповідно (табл.2.12).

Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації кукурудзи свідчить, що на її виробництво також найбільший вплив мали збільшення обсягу реалізації і зменшення собівартості продукції. Зменшення ціни реалізації негативно позначилося на прибутку підприємства, за рахунок її зниження він зменшився на 14103 тис. грн. Натомість за рахунок збільшення обсягу реалізації на 139,2 тис. ц та за рахунок зменшення собівартості 1 ц на 118,0 грн він збільшився на 5877 тис. грн та на 23423 тис. грн відповідно (табл.2.13).

Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації насіння соняшнику свідчить, що на її виробництво найбільший вплив мали збільшення обсягу реалізації і зменшення собівартості продукції та підвищення ціни реалізації. Так, збільшення ціни реалізації позитивно позначилося на прибутку підприємства, за рахунок її підвищення він зріс на 68598 тис. грн. Також, за рахунок збільшення обсягу реалізації на 124,7 тис. ц та за рахунок зменшення собівартості 1 ц на 131,0 грн він збільшився на 32283 тис. грн та на 68598 тис. грн відповідно.

Таблиця 2.13

Розрахунок загальної зміни прибутку

Вид продукції	Прибуток, тис. грн			2022р. до 20 +, -
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	
Усього	2635	1761	135116	132481
кукурудза на зерно	2504	1633	17701	15197
Соняшник	131	128	117415	117284
Цукровий буряк	969	0	1079	110

Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації цукрового буряка свідчить, що на його виробництво найбільший вплив мали всі фактори, проте найбільше ціна реалізації та собівартість продукції. Так, в цілому загальний прибуток від реалізації цукрового буряка підприємство отримало в розмірі 1079 тис. грн, що більше в порівнянні із 2022р. на 110 тис. грн.

Таблиця 2.14

Вид продукції	Зміна маси прибутку, тис. грн			
	усього	За рахунок зміни		
		Обсягу реалізації	Ціни реалізації	Собівартості
Усього	132591	38002	56932	37657
Кукурудза на зерно	15197	5877	-14103	23423
Соняшник	117284	32283	68598	16403
Цукрові буряки	110	-158	2437	-2169

Також зазначимо, що за рахунок зменшення обсягу реалізації цукрового буряка на 47,4 тис. грн прибуток зменшився на 158 тис. грн, а за рахунок збільшення собівартості 1ц на 8,9 грн, прибуток зменшився на 2169 тис. грн. Серед позитивних моментів відмітимо, що збільшення ціни реалізації 1ц на 10 грн дало змогу підприємству отримати більше прибутку від реалізації продукції на 2437 тис. грн (табл.2.14).

Для того, щоб планувати виробництво своєї продукції орієнтуючись на збільшення прибутку кожному підприємству потрібно розраховувати точку беззбитковості, або беззбитковий обсяг виробництва, при якому підприємство не отримує ні прибутку, ні збитку.

Таблиця 2.15

Беззбитковий обсяг виробництва основних сільськогосподарських культур

Показники	Кукурудза	Соняшник
Площа посіву, га	2776	3380
Урожайність, ц/га	85,8	48,2
Валове виробництво, ц	238314	162762
Витрати на виробництва, тис. грн	115314	166942
у тому числі постійні, тис. грн	32749	55926
змінні витрати, тис. грн	82565	111016
Питома вага постійних витрат, %	28,4	33,5
Виробнича собівартість на 1 ц, грн	483,9	1025,7
Постійні витрати з розрахунку на 1 ц, грн	137,4	343,6
Ціна реалізації 1 ц продукції, грн	578,18	1952,05
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	489,03	1014,25
Постійні витрати в розрахунку на 1 га посіву, грн	11798	16546
Змінні витрати на 1 ц, грн	346,5	682,1
Маржинальний дохід від 1 ц продукції, грн	231,7	1270,0
Беззбитковий обсяг виробництва продукції, ц	141327	44037

Точка беззбитковості у вартісному виразі, тис. грн	81712	85962
--	-------	-------

Розрахунок беззбиткового обсягу по основних сільськогосподарських культурах, які вирощуються в даному господарстві свідчить, що для кукурудзи на зерно та соняшнику він має становити 81712 ц та 85962 ц відповідно (табл.2.15). Аналогічно по вказаних культурах такий розрахунок приведено і у вартісному вигляді. Отже, збільшення виробництва продукції понад беззбитковий обсяг забезпечить підприємству отримання прибутку.

РОЗДІЛ III

ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Обґрунтування резервів зростання прибутку підприємства на основі багатofакторної моделі рентабельності

Факторний аналіз формування валового прибутку підприємства в ТОВ «РОЗА-Л» проводиться на основі дослідження впливу на даний показник таких трьох факторів: обсягу реалізації продукції, структури й асортименту реалізованої продукції та рівня витрат на 1 грн реалізованої продукції.

Вплив зміни обсягу реалізації можна розрахувати за такою формулою:

$$\Delta ВП_{op} = ВП_0 \cdot \left(\frac{C_1}{C_0} - 1 \right);$$

де $\Delta ВП_{op}$ - зміна обсягу реалізації;

$ВП_0$ - валовий прибуток у базовому періоді;

C_1 - собівартість реалізованої продукції у звітному періоді;

C_0 - собівартість реалізованої продукції у базовому періоді.

Вплив зміни структури і асортименту реалізованої продукції розраховується за наступною формулою:

$$\Delta ВП_{стр} = ВП_0 \cdot \left(\frac{ЧД_1}{ЧД_0} - \frac{C_1}{C_0} \right);$$

де $\Delta ВП_{стр}$ - вплив зміни структури і асортименту продукції;

$ЧД_1$ - чистий дохід у звітному періоді;

$ЧД_0$ - чистий дохід у базисному періоді.

Вплив зміни рівня витрат на 1 грн реалізованої продукції розраховується за такою формулою:

$$\Delta ВП_{ПВ} = ЧД_1 \cdot \left(\frac{C_0}{ЧД_0} - \frac{C_1}{ЧД_1} \right);$$

Таблиця 3.1

Вихідні для факторного аналізу валового прибутку, тис. грн

Показники	Рік			Відхилення за рік	
	2022	2023	2024	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції	179 662	91 979	455 020	-87 683	363 041
Собівартість реалізованої продукції	154 243	67 768	310 362	-86 475	242 594
Валовий: прибуток	25 419	24 211	144 658	-1 208	120 446

Визначимо та проаналізуємо основні економічні показники діяльності ТОВ «РОЗА-Л» і здійснимо факторний аналіз його валового прибутку (табл.3.1).

На основі проведеного аналізу встановлено, що в 2024р. в порівнянні з 2023р. в даному підприємстві відбувається збільшення чистого доходу на 363 041 тис.грн. Собівартість реалізованої продукції за вказаний період зросла на 242 594 тис.грн, або в 4,6 рази. Аналіз свідчить, що прибуток підприємства збільшився лише на 120 446 тис.грн, внаслідок значного зростання собівартості.

Таблиця 3.2

Факторний аналіз формування валового прибутку за 2022-2024р.

Фактори	Рік	
	2022	2024
Вплив зміни обсягу реалізації	-14 251	86 671
Вплив зміни структури й асортименту реалізованої продукції	1 845	8 890
Вплив зміни рівня витрат на 1 грн реалізованої продукції	11 198	24 885
Загальна зміна валового прибутку	-1 208	120 446

В таблиці 3.2. представлено результати факторного аналізу формування валового прибутку підприємства.

Здійснений аналіз впливу основних факторів на формування прибутку в ТОВ «РОЗА-Л» дає підстави для висновку, що за період 2022-2024рр. збільшення прибутку (120446 тис. грн) було зумовлено в основному збільшенням обсягу реалізації продукції – на 86672 тис. грн. Дослідження свідчать, що внаслідок зміни структури і асортименту продукції прибуток збільшився на 8890 тис. грн, а внаслідок зміни рівня витрат на 1 грн реалізованої продукції прибуток збільшився на 24885 тис. грн. Отже, аналіз свідчить, що основним фактором, який має найбільший вплив на прибуток є обсяг реалізації продукції.

Таблиця 3.3

Факторний аналіз формування чистого прибутку

Показники	Рік			Відхилення за рік	
	2022	2023	2024	2023р. до 2022р.	2024р. до 2023р.
Чистий дохід від реалізації	179 662	91 979	455 020	-87683	363041
Собівартість реалізованої продукції	154 243	67 768	310 362	-86475	242594
Валовий прибуток	25 419	24 211	144 658	-1208	120446
Інші операційні доходи	40447	9436	26050	-31011	16614
Інші доходи	17	21	386	4	
Разом доходи	220126	101436	481456	-118690	380020
Операційні витрати	60472	21821	97516	-38651	75695
інші витрати	3817	2632	2436	-1185	-196
Разом витрати	218532	92221	410314		
Фінансовий результат до оподаткування	1594	9215	71142	7621	61926
Податок на прибуток		3		3	-3
Чистий прибуток	1594	9212	71142	7618	61929

Факторний аналіз формування чистого прибутку свідчить, що в 2024р. в порівнянні з 2023р. чистий дохід від реалізації збільшився на 363041 тис. грн, проте поряд з цим збільшилася і собівартість реалізованої продукції на 242594 тис. грн. Чистий прибуток за даний період збільшився на 61929 тис. грн (табл.3.3).

Таблиця 3.4

Аналіз показників рентабельності

Показники	Рік	Відхилення за рік
-----------	-----	-------------------

	2022	2023	2024	2022	2024
Рентабельність сукупних активів	22,9	24,7	21,1	-2	-4
Рентабельність власного капіталу	27,3	22,7	15,3	-12	-7
Чиста рентабельність продажів	31,2	23,2	18,5	-13	-5
Рентабельність продукції	47,5	41,3	38,9	-9	-2

Збільшення собівартості продукції зумовило недоотримання частини чистого прибутку, хоча він і має позитивну тенденцію до збільшення. Така ситуація негативно вплинула на зменшення показників рентабельності, так як всі вони, а саме рентабельність сукупних активів, рентабельність власного капіталу, чиста рентабельність продажів та рентабельність продукції зменшилися (табл.3.4).

Вихідні дані для факторного аналізу рентабельності власного капіталу наведено в таблиці 3.5. Аналіз свідчить про незначне збільшення рентабельності продажів, коефіцієнта фінансової залежності та рентабельності власного капіталу на 0,15; 0,55; та 0,39 відсоткових пункти. Результати розрахунків узагальнено в таблиці 3.6.

Математичне подання модифікованої моделі Дюпон має вигляд:

$$ROE = \frac{ЧП}{ЧД} \cdot \frac{ЧД}{А} \cdot \frac{А}{ВК}$$

де ROE – рентабельність власного капіталу господарства;

ЧП – чистий прибуток господарства;

А – сума активів господарства;

ЧД – виручка від реалізації продукції;

ВК – власний капітал господарства.

Наведена модель свідчить, що зазначені фактори підсумовують всі аспекти фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства, їхню статику та динаміку.

Таблиця 3.5

Вихідні дані для факторного аналізу рентабельності власного капіталу

№	Показник	Умовне значення	2022р.	2024р.	Відхилення
1	Чистий прибуток, тис. грн	ЧП	1 594	71 142	69 548
2	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	ЧД	179 662	455 020	275 358
3	Вартість активів, тис. грн	А	246 029	358 588	112 559
4	Вартість власного капіталу, тис. грн	ВК	165 537	176 343	10 806
5	Рентабельність продажів, (ЧП/ЧД)	а	0,01	0,16	0,15
6	Коефіцієнт оборотності активів, (ЧД/А)	ь	0,73	1,27	0,54
7	Коефіцієнт фінансової залежності (А/ВК)	с	1,49	2,03	0,55
8	Рентабельність власного капіталу (ЧП/ВК)	у	0,01	0,40	0,39

Встановлено, що на збільшення рентабельності власного капіталу на 0,394 одиниці мають вплив усі зазначені фактори. Так, збільшення рентабельності продажів обумовило збільшення рентабельності власного капіталу на - 0,160 одиниці, збільшення оборотності активів (ресурсовіддачі) вплинуло збільшення на рентабельності власного капіталу на - 0,125 одиниці, а за рахунок збільшення коефіцієнта фінансової залежності рентабельність власного капіталу підвищилася на - 0,109 одиниці.

Таблиця 3.6

Розрахунок впливу факторів на рентабельність власного капіталу

	Фактори	Розрахунок	Вплив фактору
1	ΔY_a	$\Delta a \cdot b_0 \cdot c_0$	0,160
2	ΔY_b	$a_1 \cdot \Delta b \cdot c_0$	0,125
3	ΔY_c	$a_1 \cdot b_1 \cdot \Delta c$	0,109
4	Загальний вплив		0,394

Отже, всі зазначені показники мають прямий позитивний вплив на рентабельність власного капіталу. Проте, найбільший вплив на рентабельність власного капіталу має збільшення рентабельності продажів.

3.2. Впровадження іноземного досвіду та можливостей цифрової економіки у процесі формування прибутку підприємства

В умовах сьогодення епоха інформаційних технологій вимагає поширення діджиталізації, як однієї із обов'язкових умов побудови конкурентоспроможної економіки. Прагнення України стати членом ЄС висуває жорсткі вимоги до всіх учасників інноваційного процесу щодо результативності розроблення та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Проте, поряд з цим трансформація української економіки є неможливою без одночасного покращення робочих місць у державному секторі, де акумулюються фінансові ресурси, які є обов'язковими для виробництва необхідних благ для населення країни. Умови цифрової трансформації економіки вимагають, щоб податкові інституції все частіше використовували цифрові технології для вирішення поставлених задач у процесі ефективного виконання своїх функціональних обов'язків.

У цьому контексті серед найважливіших напрямів формування фіскальної політики, які потребують впровадження є економічна прозорість, розробка нових цифрових рішень для платників податків та суб'єктів господарювання для досягнення якісної зміни податкової системи країни.

Нині, цифровізація змушує підприємства вдосконалювати сучасні технічні можливості, запроваджувати якісні інструменти для організації всіх процесів управління. Сьогодні, дуже важко уявити сучасний світ без інформаційних та цифрових технологій, які все більшою мірою проникають у всі сфери людського життя. Вплив інноваційних технологій, а саме можливість накопичення та використання різноманітних інформаційних баз

даних значно розширили можливості підприємств швидко та ефективно реагувати на виклики та потреби внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Українські підприємства сьогодні ідуть в ногу з часом, враховуючи суспільні потреби та технологічні зміни і ефективно впроваджують досвід розвинутих країн світу.

Цифрова економіка є видом економіки, яка використовує цифрові технології для виробництва продукції, її розподілу та споживання. Цифрові технології, такі як комп'ютер, інтернет, штучний інтелект, дають можливість суттєво підвищити ефективність економічної діяльності [1].

Нині, вітчизняна ІТ-індустрія є однією із найуспішніших та найефективніших галузей економіки країни, завдяки якій значно зростають прибутки від експорту. Незважаючи на військові дії, які тривають в Україні, дана галузь все ще має суттєвий потенціал стати драйвером відновлення економіки України [22].

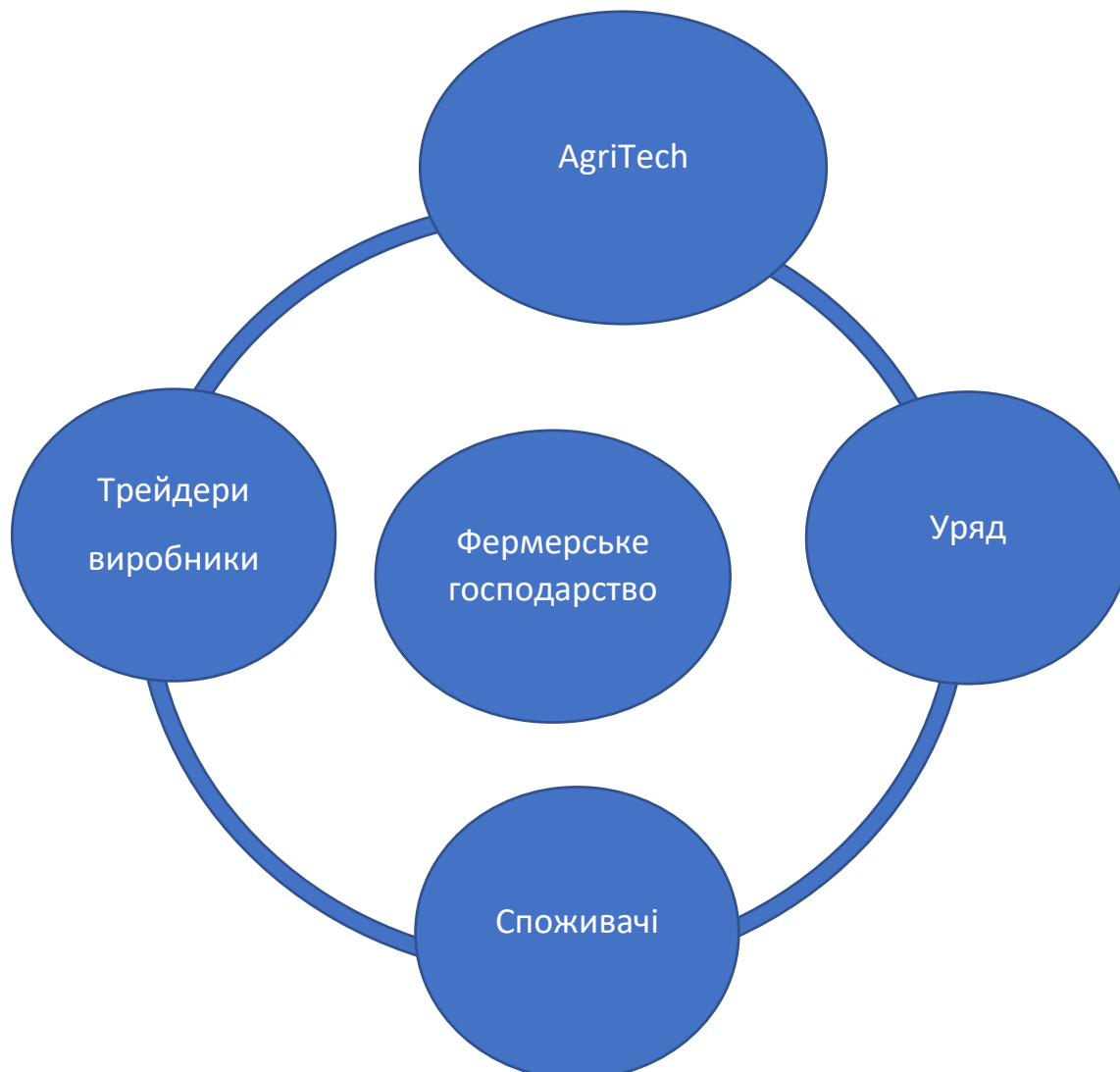

Рис.3.1. Схема цифровізації аграрного сектору України [28].

Міжнародні експерти вважають, що після війни відновлення України буде досить складним і тривалим процесом. На їхню думку, безпосереднім пріоритетом буде відновлення фізичної інфраструктури, що була зруйнована внаслідок ведення бойових дій. Проте, ефективним довгостроковим використанням виробничих ресурсів може стати концентрація направлена на зміцнення та ефективне впровадження цифровізації економіки України [34].

Уряд нашої країни прагне до її повної цифровізації. Така мета передбачає створення податкової системи світового рівня, передових оборонних технологій та ефективного державного управління. Однією із головних цілей є забезпечення доступу до всіх державних послуг в Інтернеті до 2030 року [40].

Для вираження України як одного з лідируючих ІТ-центрів Європи важливим кроком є цифрова трансформація. В планах Уряду є направлення інвестицій в нові технології, особливо такі як штучний інтелект, доповнена реальність та машинне навчання. У 2022 році в Україні впроваджено цифрову платформу ДАР для пришвидшення обміну даними аграрних підприємств, що дало вагомий поштовх для покращення логістичних шляхів та активізації заключення контрактів між постачальниками аграрної сировини [20].

Проте, для повноцінного використання такої платформи досить часто не вистачає рівня цифрової освіти у малих аграрних підприємців та фермерських господарств. Даною платформою переважно користуються великі агрохолдинги, компанії, які потребують великих контрактів або шукають можливості отримання гранту. Процес цифровізації аграрного сектору схематично можна представити як взаємозв'язок між основними суб'єктами, які приймають безпосередню участь у процесі: фермери, уряд, галузь AgriTech, трейдери (виробники) і кінцеві споживачі (рис. 1).

Уряд України також зазначає, що цифрові технології будуть відігравати ключову роль у післявоєнному відновленні країни. Платформа DREAM, яка використовується для моніторингу процесу відновлення, є прикладом того, як цифрові рішення можуть сприяти економічному розвитку [40].

У деяких країнах з розвинутою ринковою економікою при визначенні прибутку широко використовується багатоступенева форма розрахунку, яка схематично представлена на **рис. 3.2**.

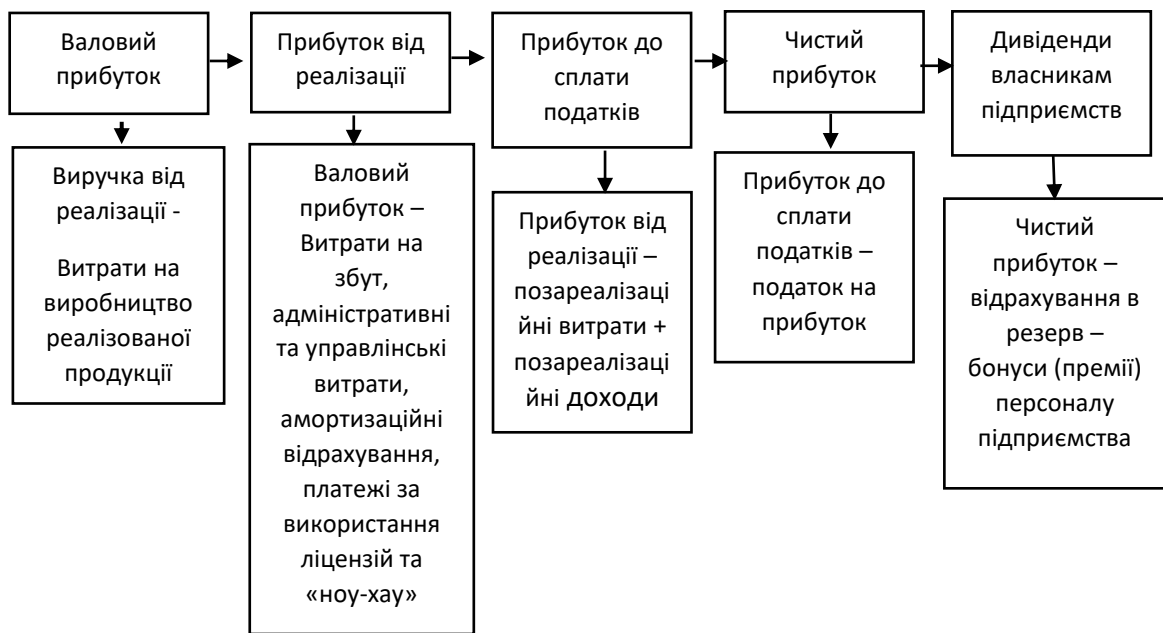

Рис. 3.2. Багатоступенева форма формування та розподілу прибутку на основі зарубіжного досвід

В статуті підприємства зафіксовано порядок розподілу та використання прибутку зарубіжних корпорацій (**рис.3.2**). Такий розподіл відбувається на основі положення, яке розробляється відповідними підрозділами економічних служб та затверджується керівним органом корпорації. Відповідно до даного статуту корпорації складають кошториси витрат, що фінансуються з прибутку, або утворюють фонди спеціального призначення: фонди нагромадження (фонд розвитку виробництва, фонд виробничого і науково-технічного розвитку, фонд соціального розвитку) і фонди споживання (фонд матеріального заохочення). Корпорація самостійно за погодженням із засновником встановлює нормативи відрахувань від прибутку у фонди спеціального призначення.

Щоквартально, раз на півроку або раз на рік корпорації мають права приймати рішення про розподіл власного чистого прибутку загальними зборами учасників товариства, при цьому визначаючи:

- розмір чистого прибутку, який підлягає розподілу;
- обсяг розподіленого чистого прибутку за відповідними напрямками;
- форму виплати;
- дату виплат, протягом якого товариство зобов'язане виконати своє зобов'язання з виплат з чистого прибутку.

Прибуток, який залишається в розпорядженні корпорації, поділяється на дві частини. Перша - збільшує майно корпорації та приймає участь в процесі накопичення. Друга - характеризує частку прибутку, яка використовується на споживання. При цьому необов'язково весь прибуток, який спрямовується на нагромадження, використовувати в повній мірі. Залишок прибутку, що був не використаний на збільшення майна, має вагоме резервне значення і в наступні роки може бути направлений на покриття можливих збитків або фінансування різних витрат [18,23].

Об'єктом розподілу є прибуток підприємства до оподаткування. Під його розподілом розуміється направлення прибутку в бюджет і по статтях використання в корпорації. Законодавчо розподіл прибутку регулюється в тій її частині, яка надходить до бюджетів різних рівнів у вигляді податків та інших обов'язкових платежів. Визначення напрямків витрачання прибутку, що залишається в розпорядженні корпорації, структури статей її використання знаходиться в компетенції корпорації.

Відповідно до законодавства та установчих документів, з прибутку, який залишається в розпорядженні корпорацій (чистий прибуток), корпорації мають змогу створювати фонд нагромадження, фонд споживання, резервний фонд та інші спеціальні фонди і резерви - тобто, по суті, призвести самострахування на випадок форс-мажорних обставин.

На думку вітчизняних вчених для ефективного управління прибутком підприємства та збільшення його величини потрібно:

1. Розробити таку стратегію управління прибутком, яка б відповідала стратегічним цілям розвитку підприємства та давала можливість досягти найефективніших результатів за допомогою наявних виробничих ресурсів.

2. Враховувати доходи, що надходять від усіх видів діяльності підприємства, кожний з яких матиме важливий вплив на величину прибутку.

3. Планувати виробничі витрати так, щоб їхня сума не перевищувала доходи в даному періоді. У свою чергу, це дасть можливість забезпечити безбитковість виробництва та в подальшому врятувати господарство від банкрутства.

4. В першу чергу, при використанні прибутку орієнтуватися на потреби самого підприємства у формуванні джерел власного фінансування, що в майбутньому призведе до стабілізації та максимізації прибутку та розвитку підприємства в цілому [41].

3.3. Імплементация інноваційних підходів до управління прибутком в умовах сучасних викликів

Зважаючи на те, що кожне підприємство ставить собі за мету отримання максимально можливого прибутку, досягнення його рівня стає одним із основних завдань фінансового менеджера. Таке завдання вимагає вирішення цілого ряду питань, таких як: управління капіталовкладеннями та їх вартістю, доходи та витрати, управління основними і оборотними засобами. Ефективне фінансове управління в цілому дозволяє підприємству досягти стабільного зростання прибутку.

Узагальнюючи погляди вітчизняних вчених [2,12,29,36] можна прийти до спільного визначення, що управління прибутком – це цілісний процес побудови та реалізації найбільш ефективних фінансово-економічних рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку господарства з метою забезпечення його стійкого фінансового стану та ефективної діяльності у майбутньому.

Система та організація управління прибутком мають бути відповідно пов'язані із загальною системою управління суб'єктом господарювання, тому що прийняття управлінських рішень у будь-яких сферах діяльності підприємства прямо чи опосередковано буде мати вплив на рівень прибутку, що в свою чергу надає нові можливості, а також джерела фінансування для розвитку самого підприємства [23,29].

Щодо основних завдань самого процесу управління, то вони полягають в наступному:

1. Відповідно до завдань розвитку підприємства, які воно обирає на довгостроковий період необхідно забезпечити формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок отриманого прибутку.

2. Забезпечення максимально можливого розміру прибутку в межах можливостей потенціалу господарства та ринкових обмежень.

3. Створення умов для забезпечення високого рівня доходності власників підприємства.

4. Створення умов для забезпечення оптимально встановленої необхідної пропорційності між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику.

5. Створення відповідних умов для забезпечення постійного зростання ринкової вартості господарства.

Систематизуючи напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених варто виокремити основні принципи, які на їх думку лежать в основі побудови ефективної системи управління прибутком підприємства [23]:

1. Інтеграція із загальною системою управління господарством. Мається на увазі, що цілі системи управління прибутком підприємства повинні співпадати із стратегічними цілями його розвитку.

2. Безперервність. Обов'язково має забезпечуватися безперервне функціонування системи управління прибутком, так як діяльність підприємств є постійною.

3. Системність. Варто зважати на те, що з метою розробки управлінських рішень щодо питань управління прибутком підприємства

досягається най-більший фінансово-економічний ефект при наявних виробничих ресурсах.

4. Комплексність. Відповідає за високу ефективність формування та використання прибутку господарства в цілому.

5. Динамічність управління. Вимагає швидшого пристосування системи управління прибутком до постійних змін ендогенного та екзогенного середовища.

6. Варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Має на увазі розробку та аналіз альтернатив розвитку діяльності господарства та їхнє прийняття на основі прийнятих управлінських рішень.

7. Орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Ще одним інноваційним підходом до управління прибутком в умовах сучасних викликів є євроінтеграційні процеси, які нині відбуваються в Україні і вимагають подальшої гармонізації податкового законодавства. Гармонізація податкової політики України з європейськими стандартами сприяє політичній та економічній інтеграції України з Європейським Союзом, стимулює до проведення системних реформ, зміцнює демократичні інститути та сприяє розвитку суспільства [15].

Аналіз податкової системи країн ЄС свідчить, що податкова політика ЄС включає два основні найважливіші компоненти – пряме оподаткування (знаходиться у компетенції держав-членів) і непряме (має суттєвий вплив на єдиний ринок, для забезпечення вільного обігу на ньому товарів і послуг).

Забезпечення стабільності податкової системи досягається також за рахунок впровадження норм адміністративної співпраці. Міжнародний ключовий експерт з питань оподаткування Програми EU4PFM П. Маяускас, вважає, щоб створити рівні умови для компаній у всіх країнах-членах ЄС потрібно встановлювати спільні правила для непрямого оподаткування, зокрема для податку на додану вартість (ПДВ) та акцизних зборів [16].

У рамках Угоди про асоціацію наша країна має зобов'язання адаптувати ПДВ і акцизну політику до європейських стандартів. Так, завдяки

проєкту EU4PFM був здійснений аналіз відповідності українського законодавства директивам Європейського Союзу.

Пряме оподаткування в ЄС базується на узгодженні стандартів для оподаткування як фізичних так і юридичних осіб, особливо звертається увага на запобіганні податковому ухиленню та вирішенню питань подвійного оподаткування. Нині, Україна імплементувала деякі європейські та міжнародні стандарти, які відповідають принципам Організації економічного співробітництва та розвитку, проте подальші кроки вимагають прийняття таких директив, як Директива про вирішення податкових спорів [16].

Членство України в ЄС потребує часткової інтеграції податкових органів для спільного обміну інформацією та контролю за виконанням податкових зобов'язань. Для зниження рівня податкових зловживань податкові органи країн-членів ЄС здійснюють між собою тісну співпрацю. Вагомим елементом такого процесу є створення автоматизованої системи обміну інформацією. Проєкт EU4PFM підтримує Україну в розробці нормативно-правової бази та ІТ-рішень для автоматичного обміну податковими даними [16].

До того ж, європейський підхід до регулювання податкових відносин має кілька важливих головних рис:

- ліберальні податкові умови для підприємств малого бізнесу;
- податкові пільги та знижки для прибуткових підприємств;
- тимчасове звільнення нових підприємств від податків в перші шість місяців діяльності;
- створення вільних економічних зон;
- наявність офшорних зон, які є одними з найбільших у світі;
- спрощення відносин з податковими органами внаслідок електронному документообігу [15,24].

Нині, в умовах воєнного стану багато підприємств стикаються з неочікуваними викликами, які негативно впливають на їхній розвиток та ефективне ведення бізнесу. У цьому контексті імплементация інноваційних

підходів, стратегій та бізнес-ідей є нагальною необхідністю для кожного підприємства для подолання ним можливих кризових ситуацій і забезпечення стабільного розвитку.

Тому, основними завданнями, які стоять перед аграрними підприємствами є забезпечення їх стабільності, конкурентоспроможності та прибутковості шляхом раціонального використання наявних ресурсів, розроблення та впровадження інноваційних рішень, а також підвищення ефективності функціонування. Реалізація таких заходів є надзвичайно важливою для сучасних підприємств у мінливому глобалізованому середовищі, де інновації та стратегічний розвиток визначають основний успіх. [43].

Вірно обрана стратегія підприємства є ключем до успіху його інноваційної діяльності. В сучасних умовах господарювання, які характеризуються посиленою конкуренцією та мінливістю зовнішнього середовища, підприємство може потрапити в критичну ситуацію, якщо вчасно не зможе передбачити зміни та адекватно на них реагувати [28].

Щоб підвищити ефективність виробничої діяльності підприємства, його інноваційна діяльність має забезпечувати [43].

- повне та своєчасне задоволення ринкових потреб;
- конкурентоспроможність та ефективність за рахунок підвищення якості продукції, узгодження балансу між стабільністю (через управління традиційною технологією) та впровадженням нових сучасних технологій. При цьому, зберігаючи традиційні технології, частину наявних виробничих ресурсів потрібно направляти на освоєння сучасних новітніх технологій;
- ефективність за рахунок використання інновацій і гнучке пристосування до еволюційних і радикальних змін. Важливим є забезпечення одночасного управління поступовими технологічними нововведеннями та програмного підходу до радикальних інновацій;
- налагодження тісної взаємодії між внутрішніми та зовнішніми елементами системи розвитку, а саме через ефективну інформаційну систему

про ринок нововведень, відбір проектів із представлених альтернативних варіантів та досягнення взаємної зацікавленості.

Інноваційний розвиток забезпечує інноваційне зростання як генерування конкурентних переваг та забезпечення одержання інноваційного прибутку. Зважаючи на зазначене, основною внутрішньою метою підприємства, яке функціонує у ринковій економіці, є одержання максимального прибутку, що виступає основним чинником його економічної стійкості.

У цьому аспекті інноваційна діяльність відіграє ключову роль. Розроблення нових технічних та організаційно-технологічних рішень, а також удосконалення основних принципів управління із урахуванням специфіки українського ринку створюють сприятливі умови для масштабної модернізації процесів відтворення на підприємстві і дають додатковий стимул для економічного зростання [4,17].

Оновлення технологій і техніки на постійній основі перетворює інноваційний процес на вагому умову виробництва якісної, конкурентоспроможної продукції, що дозволяє підприємствам займати і зберігати свою нішу на ринку, підвищувати та забезпечувати ефективність діяльності.

За умови, коли інноваційні підприємства одержують доходи, внаслідок впровадження ефективних управлінських рішень у керуванні собівартістю та ціною інноваційних продуктів, вони одержують позитивний фінансовий результат у формі прибутку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження в роботі здійснено аргументовані висновки та надані конкретні пропозиції:

1. В 2024р. ТОВ «РОЗА-Л» в своєму розпорядженні мало 6256 га сільськогосподарських угідь. Аналіз свідчить, що на протязі 2022-2024рр. вказана площа практично не зазнавала змін, тобто за трирічний період збільшилася лише на 3%, або на 182 га, тобто вся площа повністю засівається сільськогосподарськими культурами.

2. Аналіз людських ресурсів господарства та їх використання свідчить, що в ТОВ «РОЗА-Л» зростає чисельність працівників за аналізований період. Так, в 2022р. в господарстві працювало 17 осіб, а в 2024р. – 22 особи, що більше на 29,4%. Збільшення валової продукції в господарстві позитивно вплинуло на зростання продуктивності праці, яка зросла за аналізований період в 2,3 рази.

3. Аналізом встановлено, що незважаючи на високий ступінь зношеності основних засобів в аналізованому підприємстві вони досить ефективно використовуються. Так, капіталовіддача за досліджуваний період зросла в 2,6 рази, а капіталомісткість зменшилася на 62,3%. При цьому норма прибутку збільшилася на 19,2 відсоткових пункти. Зазначимо, що у 2022 році її рівень становив лише 0,6%, тоді як у 2024 році – 19,8%.

4. Результати дослідження свідчать, що в 2024р. спеціалізація підприємства є кардинально іншою, в порівнянні із 2022-2023рр. Так, господарство практично перестало вирощувати цукрові буряки, які в даному році займали лише 5% у структурі грошових надходжень від реалізації

продукції і взагалі відмовилося від вирощування озимої пшениці, натомість значно збільшило виробництво сояшнику (63%) і кукурудзи (30%). Відповідно спеціалізація підприємства в 2024р. була сояшниково -зернова.

5. Аналіз динаміки виробництва основних видів продукції рослинництва свідчить, що в 2024р. в порівнянні з 2022р. виробництво зернових культур збільшилося в 2,5 разів. Таке збільшення відбулося в основному за рахунок збільшення виробництва кукурудзи у 6,1 разів. Також збільшилося виробництво сояшнику за цей же період в 6,4 разів. Щодо урожайності, то в цілому по групі зернових культур за період 2022-2024рр. вона зросла на 81,7%. Найвищу урожайність серед зернових культур забезпечувала кукурудза на зерно.

6. Аналіз ефективності основних видів продукції в ТОВ «РОЗА-Л» свідчить, що в 2024р. в порівнянні з 2022р. було реалізовано зернових майже в три рази більше. Серед зернових культур за цей же період значно збільшився обсяг реалізації кукурудзи – в 3,3 рази. Це пов'язано зі збільшенням посівної площі під дану культуру, особливо під час двох останніх років. Також, як уже зазначалося раніше, збільшення посівних площ під сояшник дало можливість отримати більше продукції, тому і як наслідок відбулося збільшення обсягів реалізації насіння сояшнику практично у 2,5 разів.

7. Характеризуючи рівень рентабельності виробництва основних видів продукції в ТОВ «РОЗА-Л» дослідженнями встановлено, що найрентабельнішою культурою в зазначеному підприємстві був сояшник, рентабельність якого в 2024 р. становила 92,5%, проти 22,6% у 2022р.

8. Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації озимої пшениці свідчить, що на її виробництво найбільший вплив мали збільшення обсягу реалізації і зменшення собівартості продукції. Зменшення ціни реалізації негативно позначилося на прибутку підприємства, за рахунок її зниження він зменшився на 9776 тис. грн. Натомість за рахунок збільшення обсягу реалізації на 42,3 тис. ц та за рахунок зменшення собівартості на 1 ц на 126,4 грн він зменшився на 15286 тис. грн та на 6834 тис. грн відповідно.

9. Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації кукурудзи свідчить, що на її виробництво також найбільший вплив мали збільшення обсягу реалізації і зменшення собівартості продукції. Зменшення ціни реалізації негативно позначилося на прибутку підприємства, за рахунок її зниження він зменшився на 14103 тис. грн. Натомість за рахунок збільшення обсягу реалізації на 139,2 тис. ц та за рахунок зменшення собівартості 1 ц на 118,0 грн він збільшився на 5877 тис. грн та на 23423 тис. грн відповідно.

10. Вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації насіння соняшнику свідчить, що на її виробництво найбільший вплив мали збільшення обсягу реалізації і зменшення собівартості продукції та підвищення ціни реалізації. Так, збільшення ціни реалізації позитивно позначилося на прибутку підприємства, за рахунок її підвищення він зріс на 68598 тис. грн. Також, за рахунок збільшення обсягу реалізації на 124,7 тис. ц та за рахунок зменшення собівартості 1 ц на 131,0 грн він збільшився на 32283 тис. грн та на 68598 тис. грн відповідно.

11. Здійснений аналіз впливу основних факторів на формування прибутку в ТОВ «РОЗА-Л» дає підстави для висновку, що за період 2022-2024рр. збільшення прибутку (120446 тис. грн) було зумовлено в основному збільшенням обсягу реалізації продукції – на 86672 тис. грн. Дослідження свідчать, що внаслідок зміни структури і асортименту продукції прибуток збільшився на 8890 тис. грн, а внаслідок зміни рівня витрат на 1 грн реалізованої продукції прибуток збільшився на 24885 тис. грн. Отже, аналіз свідчить, що основним фактором, який має найбільший вплив на прибуток є обсяг реалізації продукції.

12. Встановлено, що на збільшення рентабельності власного капіталу на 0,394 одиниці мають вплив усі зазначені фактори. Так, збільшення рентабельності продажів обумовило збільшення рентабельності власного капіталу на - 0,160 одиниці, збільшення оборотності активів (ресурсовіддачі) вплинуло збільшення на рентабельності власного капіталу на - 0,125 одиниці,

а за рахунок збільшення коефіцієнта фінансової залежності рентабельність власного капіталу підвищилася на - 0,109 одиниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Babenko, V., & Gorbunov, L. (2021). The concept of a target innovative susceptible approach and the formation of conditions for increasing innovative susceptibility to non-traditional renewable energy. *The Journal of VN Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, vol. (14), pp. 50–59.

2. Андрусь О.І. Фактори та система формування прибутковості підприємства. за ред. О.І. Андрусь, С.Ю. Пятаченко. *Економіка і суспільство. Вісник мукачівського державного університету*. Мукачево: 2022. С.233- 240
Белінська С.М., Крисіна І.О. Управління прибутком підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.16>

3. Білоус С., Шпильовий Є., Лугеря С. Напрями удосконалення конкурентного середовища малого бізнесу АПК України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-23>
Бортнікова М., Чиркова Ю. Проблеми гармонізації податкового законодавства України та ЄС». *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2694/2608>

4. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 21(2020). С. 37-44. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-06).

5. Гончар О.І. Оборотні активи підприємства: сучасний підхід до управління. *Вісник Хмельницького національного університету* 2020. № 3. С.262-265

6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
7. Жовтяк Г.А., Серьогіна Д.О., Жовтяк А. Напрями підвищення прибутковості діяльності будівельних підприємств. *Економіка та суспільство*. Випуск №50. 2023.
8. Кабанець Є. Трудові ресурси сільського господарства та сільська зайнятість. Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ. Вип. 1. 2020. С. 20-24
9. Калініченко В. (2023). Специалізація аграрного виробництва: генезис дефініції, принципи та форми розвитку. *Modeling the development of the economic systems*, (2), 42–47. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-6>
10. Колісник, О., & Томша, А. (2021). Особливості формування та розподіл прибутку підприємства. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-15>
11. Корабльова К.А., Хамініч С.Ю. Ефективність використання земельних угідь у сільському господарстві України: теоретичні підходи. *Ефективна економіка* № 5, 2016.
12. Корбутяк А.Г., Привалов А.О. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах господарювання. «Молодий вчений». № 5 (117). 2023 р. С.159-143
13. Кулеба Олексій. Екологічний паспорт Київської області. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Ekologichnyj-pasport-Kyyivska-oblast.pdf>
14. Майборода О. Є., Сукрушева Г. О. , Куліш Є. В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства». *Економіка і суспільство*. 2017. №10. С. 310-313.
15. Марущак А.О. Актуальні питання гармонізації податкового законодавства України до вимог європейського союзу. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 605-610. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/101.pdf>

16. Маяускас П. Податкові зміни, необхідні Україні для виконання вимог до держав-членів ЄС. URL: <https://eu4pfm.com.ua/interviews/statky-ukraintsivza-kordonom-stanut-prozorishymyclone/?lang=uk> (дата звернення: 14.11.2024).

17. Назаренко С., Холод В., & Садовий М. (2024). Інноваційні підходи до управління та комунікацій в сучасних агропромислових підприємствах. *Економіка та суспільство*, (68). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-180>

18. Назарова Т., Шевченко М., & Рибальченко І. (2022). Процес формування прибутку на підприємстві та оцінка управління ним. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (4), 27–31. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.4.27>

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 09.07.2021. URL: [//zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13)

20. Негрей М. В. (2023). Цифрова трансформація аграрного сектору: перспективи, виклики та рішення. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 8(1), 94–100. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.94-100>

21. Олена Стащук, Наталія Жихар. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. *Економічний журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 3, 31 (2022), 12–17. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-12-17>

22. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. та ін. *Цифрова економіка : підручник*. Київ : НАУ, 200 с.

23. Павлюк І.О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 1. С. 84–88.

24. Петруненко, Я. (2025). Правовий вимір європейської інтеграції України у контексті економічного співробітництва. *Економіка та суспільство*, (75). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-98>

25. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%BE%D0%BA+%D1%86%D0%B5+#Text>

26. Податок на додану вартість. Покровська, Н., & Катрич, Д. (2024). Дефініція терміну «прибуток» в економічній науці. *Економіка та суспільство*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-151> URL: <https://buklib.net/books/35111/>

27. Резервний фонд – навіщо та як створити? URL: <https://smartfinansy.kyiv.ua/yak-stvoriti-rezervnij-fond-navisho-vin-potriben/>
Розвиток бізнесу в контексті європейської інтеграції: глобальні виклики, стратегічні пріоритети, реалії та перспективи: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., 07 червня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. 453 с. URL: <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/> DOI:10.5281/zenodo.11989253.

28. Серeda О. І., Бондаренко С.А. Використання цифрових інструментів в управлінні агропромисловими підприємствами. *Цифрова економіка*. 2023. № 5(1). С. 15–21. URL: <http://dSPACE.dsau.dp.ua/handle/123456789/32785>.

29. Склярук І.П. Організаційно-інформаційна модель управління прибутком підприємства. *Економічний форум*. 2020. №3. С.221–228.

30. Стащук О., Шептицька Л., Крижанівський С. (2020). Особливості формування прибутку на підприємстві. *Ринкова інфраструктура*. № 49. С. 291 – 296.

31. Степасюк Л.М., Суліма Н.М., Гуцул Т.А. Економіка підприємства. Навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2024. 480 с.

32. Степасюк Л.М. Стан аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабного вторгнення російських загарбників. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання

економіки, обліку та фінансів в Україні» 20 квітня 2023 року. Збірник наукових праць. м. Ірпінь. С. 59-61

33. Степасюк Л.М., Белогурова А.Ю. Особливості післявоєнного відновлення. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, обліку та фінансів в Україні» 20 квітня 2023 року. Збірник наукових праць. м. Ірпінь. С. 11-13

34. Трансформаційна економіка: теоретичні та практичні аспекти. Монографія. (Розділ у колективній монографії. Tetiana Mirzoieva, Ludmila Stepanyuk. Strategic guidelines for agribusiness diversification through expanding the practice of producing niche cereal crops. Baltija Publishing (м. Рига, Латвійська Республіка)) 55 ст.

35. Ткаченко О.Ю., Фальченко О.О. Фактори зростання прибутку підприємства. URL: <https://core.ac.uk/reader/50592310>

36. Топоренко В.А. Формування стратегії зростання прибутковості підприємства. Кваліфікаційна робота. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80144/1/Toporenko_bak_rob.pdf;jsessionid=41C99FE85C5FDBBD1B773D1449D6F2BC

37. Тульчинська С.О., Скоробагатий С.І. Основні чинники впливу на прибутковість підприємства. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/8.pdf

38. Тульчинська, С. О., & Корзун, Л. С. (2020). Цифровізація як засіб трансформації економіки України. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. № 25. С. 52–59.

39. Тюленєва, Ю., & Ренкас, С. (2017). Фактори впливу на прибуток підприємств та напрями підвищення прибутковості. *Підприємництво та інновації*, (3), 102-107. URL: <http://ejournal.in.ua/index.php/journal/article/view/134>

40. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-zrozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи : матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні (Київ, 9 травня 2024 р.) : / за заг. ред. Л. Г. Комахи, М. С. Орлів, Ю. Г. Рубана. Київ: *ННІ ПУДС КНУ*, 2024. 112 с.

41. Циган Р.М., О.С. Савченко. Проблеми формування прибутку підприємства в бухгалтерському обліку. Облік і фінанси АПК: науково-освітній портал. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/problemi-formuvannya-pributku-pidприємства-v-buhgalterskomu-obliku.html>

42. Цифровізація економіки як фактор економічного зростання : колективна монографія. (2021). За заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика». 260 с.

43. Чумак Г. М, Жидик-Будько Р. Р., Формування інноваційної стратегії розвитку як напрям підвищення прибутковості підприємства. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 4. С. 156 – 160.

44. Шваб Л.І. Економіка підприємства: підручник. Київ: Каравела, 2011. 416 с.

45. Юдіна, С., & Ситнік, О. (1). Чинники, що впливають на обсяг прибутку підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (13), 184-190. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.22>

46. Які сільгоспкультури мали найбільшу рентабельність у 2024 році. (2025). URL: <https://www.agronom.com.ua/yaki-silgospkultury-maly-najbilshu-rentabelnist-u-2024-rotsi/>

47. Ярчук А., Бондаренко. Прибуток як економічна категорія, його значення в умовах ринкової економіки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19163/1/605-607.pdf>

